“Laat ons de toekomst gaan máken!”

REACTIE OP VOPDO *“Laat ons de toekomst omarmen”*.

Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO)

Voor U ligt de reactie van het Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling (VODO vzw) op het Voorontwerp Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling (VOPDO). Deze reactie is tot stand gekomen na consultatie en actieve input van de leden en partners van VODO.

Deze zijn:

Leden:

11.11.11
BBL Vlaanderen vzw
Bioforum
Broederlijk Delen vzw
CVN vzw
Ecolife
Forum voor Vredesactie vzw
Globelink vzw
Greenpeace België
Groenhart
KWIA vzw
Nederlandstalige Vrouwenraad

Netwerk Bewust Verbruiken (NBV)
Netwerk Vlaanderen vzw
Oxfam Solidariteit
Oxfam Wereldwinkels vzw
PROTOS vzw
UCOS
VELT vzw
Vluchtelingenwerk Vlaanderen
Vrede vzw
Vredeseilanden
Wereldsolidariteit vzw
WERVEL
WWF Vlaanderen

Partners:
Vlaams Netwerk van Verenigingen waar armen het woord nemen
Vlaamse Jeugdraad
Minderhedenforum Vlaanderen

Contact:
Leida Rijnhout - coördinator
Vlaams Overleg Duurzame Ontwikkeling
VODO vzw
Vlasfabriekstraat 11
1060 Brussel
Mail: leida@vodo.be

Inleiding: 'Wat verwachten we van een strategie duurzame ontwikkeling?'

De grote uitdagingen waar we voor staan, worden alsmaar duidelijker en vinden een steeds groter draagvlak. Verder doen zoals we bezig zijn, is niet langer een optie. Dit wordt door grote groepen erkend. Helaas vinden we hier weinig van terug in dit voorontwerp van Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling.

Een trendbreuk naar duurzame ontwikkeling dringt zich steeds meer op, en de Belgische overheid dreigt de boot volledig te missen. In het VOPDO ontbreekt alle neiging tot ambitie en politieke wil om werkelijk te werken aan Duurzame Ontwikkeling. Het ondermijnt de vele initiatieven die worden ondernomen door middenveldorganisaties en vooruitziende ondernemingen. Zelfs het VBO, in de monde van hun voorzitter Thomas Leysen, is steevast van plan om Duurzame Ontwikkeling tot hun *corebusiness* te maken. Zo niet de overheid……

Voor Duurzame Ontwikkeling is een wervend en motiverend verhaal nodig, dat kan bijdragen tot de noodzakelijke mentaliteits- en gedragsveranderingen. Een *paradigma shift* en denken en doen is noodzakelijk om onze momenteel Onduurzame ontwikkeling om te buigen naar de gewenste duurzame ontwikkeling.

Het is de taak van de overheid om de krijtlijnen uit te tekenen en richting te geven aan maatschappelijke veranderingen. Met dit voorontwerp plan wordt dit maar mondjesmaat gedaan. Draagvlak wordt immers ook gecreëerd door een krachtdadig beleid en de voorbeeldfunctie van de overheid. Helaas is dit in België niet meer het geval. De vorige Federale Plannen hadden meer ambitie in zich dan dit voorontwerp dat bol met non-ideeën. Het heeft er alle schijn van dat dit plan meer de bedoeling heeft om tot vertraging te leiden dan tot daadwerkelijk in actie schieten.

Onze kritieken en aanvullingen zullen soms streng zijn. Maar als middenveldorganisaties vinden we het nodig de overheid aan te porren haar verantwoordelijkheid te nemen. De toekomst van deze en volgende generaties staat op het spel. Niet alleen in België, maar over de hele wereld. Het behoud van de aarde, eerlijke verdeling van rijkdommen en een leefbare samenleving is cruciaal voor Duurzame Ontwikkeling.

Gedurende de afgelopen jaren heeft ‘duurzame ontwikkeling’ als richtinggevend beleidsconcept aan terrein gewonnen in de politieke wereld, de administraties en de civiele maatschappij. We drukken onze waardering uit voor al wie daar, vaak nog steeds tegen de stroom in, heeft toe bijgedragen.

We vinden het jammer dat deze energetische stromen geen weg gevonden hebben in dit voorontwerp plan.

Brussel, 25 juni 2008

Leida Rijnhout,
namens het VODO-secretariaat, de lidorganisaties en partners van VODO

Algemene opmerkingen: Deel inleiding en analyse

1. Coherentie

Duurzame ontwikkeling moet de leidraad vormen voor alle politieke beslissingen en het nastreven van coherentie in het beleid moet dan ook een prioriteit zijn in dit VOPDO. In 2007 werd Duurzame Ontwikkeling opgenomen in de Belgische grondwet als algemene beleidsdoelstelling. Dit nieuwe grondwetsartikel mag geen dode letter blijven, maar moet vertaald worden naar de politieke realiteit en de basis vormen voor een geïntegreerde, beleidsdomeinoverschrijdende aanpak voor alle politieke beslissingsprocessen.

In de inleiding van het VOPDO (p.6) is er sprake van "tal van politieke initiatieven die reeds werden genomen om te anticiperen op bepaalde niet-duurzame tendensen of om ze tegen te gaan". Daarbij wordt vermeld dat deze initiatieven verbeterd kunnen worden, zeker wat betreft hun samenhang. Daarnaast mag echter niet uit het oog verloren worden dat er ook tal van politieke initiatieven zijn die niet-duurzame tendensen versterken. Het doel van het 3de FPDO mag dan ook niet enkel zijn om meer samenhang tussen de 'duurzame' initiatieven te bewerkstelligen, maar ook om niet-duurzame maatregelen af te schaffen.

In de analyse wordt ook een opsomming gemaakt van de bestaande federale plannen waar in dit plan rekening mee wordt gehouden. Het is echter absoluut niet duidelijk op welke manier dit gebeurt. Deze plannen staan soms haaks op elkaar. Er moeten duidelijke keuzes gemaakt worden, in functie van Duurzame Ontwikkeling. Dit vergt politiek leiderschap ipv nog meer plannen schrijven. Het is dáár waar de overheid faalt: de moed om te kiezen voor een lange termijn visie en noodzakelijke veranderingen.

- *Dit derde plan DO zou dus veel meer de nadruk moeten leggen op het belang van coherentie in het beleid en op de institutionalisering ervan.*

Tijdens de consultatieperiode voor dit voorontwerpplan vond tevens "De Lente van het Leefmilieu" plaats. Verschillende thema's komen in beide processen aan bod, terwijl de scope en de doelgroep voor beide consultatieprocessen verschillend zijn. De Lente beperkt zich tot een milieu-invalshoek en biedt weinig plaats voor een ruimere invulling van het concept duurzame ontwikkeling en de noodzakelijke internationale invalshoek. Daarnaast hanteert de lente ook een veel beperktere invulling van het maatschappelijk middenveld (de betrokkenheid van ngo's wordt beperkt tot de milieubeweging). Het is ons onduidelijk hoe deze twee processen en de resultaten ervan zich tot elkaar verhouden.

- *Er is nood aan een bedachtzame integratie van de resultaten van beide participatieprocessen en transparantie omtrent de gebruikte methodologie*
- *Degelijke planning van parallelle processen met overlappen doelstellingen en diverse actoren dient te worden vermeden in de toekomst.*

2. Participatie

Het hoofdstuk "Communicatie over duurzame ontwikkeling" (p.7) maakt een grote fout door de concepten communicatie en participatie door elkaar te slaan. Beiden zijn belangrijk voor een duurzaam ontwikkelingsbeleid, maar zijn van een totaal andere orde.

De noodzaak voor participatie van stakeholders in het besluitvormingsproces werd vastgelegd in zowel internationale verplichtingen (Rio, Johannesburg) als nationale wetten betreffende duurzame ontwikkeling en wordt ook in het VOPDO als één van de basisprincipes voor duurzaam ontwikkelingsbeleid en het plan zelf gedefinieerd.

Dit participatieprincipe verwijst naar een overleg in twee richtingen dat gebaseerd is op een gelijkwaardig partnerschap en waarbij burgers, stakeholders, experten en de beleidsmakers zich actief engageren.

Communicatie van de overheid situeert zich aan het andere uiterste van het spectrum en betreft het eenzijdig informeren van de bevolking. Dit is uiteraard ook een zeer belangrijk aspect van goed bestuur en een noodzakelijke voorwaarde voor een duurzaam ontwikkelingsbeleid, maar mag niet onder het participatieprincipe worden geclassificeerd. De wet betreffende de toegang van het publiek tot milieu-informatie kan dus absoluut niet “de participatie aan het besluitvormingsproces verzekeren” zoals beweerd wordt op p.7.

- *In het VOPDO moet een duidelijk onderscheid gemaakt worden tussen participatie en communicatie en tussen acties die beide aspecten naar het beleid willen vertalen.*

3. Consultatieproces

Het consultatieproces voor dit VOPDO is gelijkaardig aan de consultatieprocessen voor de voorgaande twee plannen. Het resultaat van de twee voorgaande consultatieprocessen was echter teleurstellend en had een heel hoge kostprijs per reactie. Zowel wetenschappelijke studies als adviesraden hebben zich gebogen over de beperkingen en mogelijkheden van dergelijke processen en formuleerden aanbevelingen over hoe het consultatieproces beter georganiseerd zou kunnen worden. Deze aanbevelingen werden volledig genegeerd door opnieuw een ongeloofwaardige en zeer kostelijke oproep te doen aan de bevolking om te reageren op het VOPDO. Daarbij is de inhoud van het VOPDO zodanig vaag dat er moeilijk concreet op te reageren valt. Oprichten van werkgroepen voor elk probleem of uitdaging vraagt niet om gedegen reacties. Voor een serieuze consultatie moet ook het VOPDO serieuze doelstellingen en maatregelen voorstellen.

4. Continuïteit en aanvullendheid

De leidende principes van dit derde plan zijn continuïteit en aanvullendheid (p.8). Uiteraard kunnen we alleen maar toejuichen dat rekening wordt gehouden met de bestaande politieke context en dat aanvulling ervan wordt beoogd. Echter het louter vermelden van wat er reeds bestaat qua plannen of maatregelen is onvoldoende om ook daadwerkelijk de beoogde continuïteit en integratie te bekomen. Uit de praktijk blijkt immers dat bestaande plannen te kampen hebben met implementatieproblemen. Zowel de voorgaande twee plannen Duurzame Ontwikkeling als andere actieplannen en strategieën bestaan uit een hoop acties die niet werden uitgevoerd en waarvan de implementatie ook niet direct in zicht is. In de analyse (p.11) wordt gesteld dat het plan “een balans opmaakt van de maatregelen uit de vorige plannen die de ICDO al dan niet zal blijven opvolgen”. Verder in het plan wordt dan weer vermeld dat de acties uit vorige plannen niet hernomen worden. Dit derde plan zou een veel grotere meerwaarde kunnen bieden indien het de belemmeringen voor uitvoering van voorgaande acties zou identificeren en als basis gebruiken voor nieuwe maatregelen.

- *Om de beoogde continuïteit en integratie te kunnen bekomen moet een diepere analyse worden gemaakt van de implementatieproblemen waar voorgaande plannen mee te kampen hebben. Nieuwe maatregelen moeten mede gebaseerd worden op dergelijke analyse.*

5. Internationale context

Op pagina 12 en 13 wordt een opsomming gemaakt van een aantal internationale conferenties die het kader scheppen voor dit plan. We zouden hier aan toegevoegd willen zien: De vrouwenconferentie in Beijing, de Monterrey Conferentie Finance for Development en het UNESCO Decennium voor Educatie voor Duurzame Ontwikkeling.

6. Doelstellingen op lange termijn

De drie grote doelstellingen die op p.15 naar voren worden geschoven zijn aanvaardbaar, maar over de link tussen de drie wordt niets gezegd. Dit wekt de illusie dat deze drie doelstellingen onafhankelijk van elkaar behandeld kunnen worden. Het tegendeel is waar.

Wat betreft het menselijk kapitaal en de voorwaarden voor het uitroeien van de armoede stelt het VOPDO dat een persoon over drie mogelijkheden beschikt: een behoorlijke levensstandaard hebben, lang en gezond leven en gelijke toegang tot onderwijs en opleiding. Dit is grote onzin, er is echt wel meer nodig dan dat. Hier ontbreekt elke visie over het armoedevraagstuk. Daarbij wordt er ook met geen woord gerept over een noodzakelijk herverdeling van rijkdommen. Het is ondertussen nagenoeg bekend dat het onmogelijk is de hele wereld op het consumptie niveau te krijgen als in de geïndustrialiseerde landen. De planeet heeft hier niet genoeg natuurlijke hulpbronnen voor. Zelfs met technologische efficiëntie zal dit onmogelijk zijn. Hier ligt dan ook meteen de directe link met het beheer (en herverdeling) van de natuurlijk hulpbronnen en de wijziging van de consumptie- en productiepatronen.

Wat betreft het milieukapitaal wordt verwezen naar het 3de federaal rapport dat de bescherming en het beheer van natuurlijke hulpbronnen opsplitst in 9 aparte doelstellingen waarvan de eerste luidt “de beginselen van Duurzame Ontwikkeling bekrachtigen”. Hierbij wordt niet verduidelijkt wat deze beginselen zijn. Er moet hier expliciet vermeld worden dat we moeten leven van de opbrengsten van het “milieukapitaal”, ipv dit kapitaal op te souperen zoals we nu bezig zijn, want dit is verre van duurzaam.

Wat betreft de wijziging naar duurzame consumptie en productie, moet vermeld worden dat de sociale en economische groei al lang de draagkracht van de ecosystemen voorbij is. Dit moet radicaal worden teruggebracht naar de ecologische en sociale limieten.

Het verband tussen economische groei en milieudegradatie hoeft niet meer te worden bestudeerd. Die is bekend. Een directe ontkoppeling van beide is nodig. De genoemde verbeterde efficiëntie zal nooit voldoende zijn (zeker ook gezien het bekende rebound effect). De doelstelling moet zijn: absolute reductie en sufficiëntie. De uitputting van hulpbronnen, vervuiling en afval dient te worden gestopt, verminderen is niet ambitieus genoeg. Daarbij ontbreekt het verminderen van sociale uitsluiting als een belangrijke component van duurzame productie en consumptiepatronen.

Ten aanzien van onder meer de waarden van onze maatschappij en hun impact blijven de doelstellingen op korte en middellange termijn eerder intenties dan echte doelstellingen (“een maatschappelijk debat op gang brengen”) en weinig ambitieus (een debat over …”huidige waarden die gedragen worden door een meerderheid en hun economische, sociale en ecologische impact”). Indien uit het debat zou blijken dat er nood is aan meer informatie, educatie en sensibilisatie precies om het maatschappelijke draagvlak voor duurzame ontwikkeling te vergroten, dan mag dat geen drempel zijn om werk te maken van dat draagvlak. Ook al zou het op dit moment misschien door een minderheid gedragen worden. De economische, sociale en ecologische impact moet immers in balans zijn: er moet evenwicht en harmonie heersen tussen deze invalshoeken. Werk maken van die balans hangt niet af van een al dan niet al aanwezige meerderheid, het is onderdeel van wat de notie ‘duurzaamheid’ impliceert.

7. Globale uitdagingen

Ook door de thema’s van de Europese strategie als prioritaire uitdagingen aan te nemen wil men continuïteit nastreven. Merkwaardig genoeg word het thema “uitdagingen inzake armoede en duurzame ontwikkeling op wereldvlak” enkel genoemd bij het opsommen van de thema’s van de Europese strategie, maar komt dit thema in het verdere plan niet meer aan bod. Dit is absoluut onaanvaardbaar.

- *Er moet een hoofdstuk toegevoegd worden aan het plan waarin acties worden opgenomen die deze globale*

dimensie van duurzame ontwikkeling aanpakken.

8. Genderdimensie

In het VOPDO is onvoldoende aandacht voor een gelijke kansenperspectief m/v. Dit perspectief moet systematisch in alle relevante passages ingevoegd worden. Het is van cruciaal belang voor duurzame ontwikkeling om zowel het institutioneel als wettelijk kader terzake, de betrokkenheid van en relevantie voor vrouwen als de effecten van maatregelen en acties op mannen en vrouwen voor het beleid zichtbaar te maken. Meer specifiek pleiten we voor:

- *een systematische integratie van het genderperspectief zowel in de contextbeschrijving (internationale teksten), de analyse als de acties;*
- *een incorporatie van genderspecifieke strategieën in de budgetten van de activiteiten (genderbudgeting);*
- *de integratie van genderspecifieke indicatoren en naar sekse opgesplitste statistieken (incl. impactindicatoren) in de monitoring en evaluatie;*
- *het vermijden van generieke categorieën en het zichtbaar maken van relevante specifieke doelgroepen;*
- *een paritaire deelname van vrouwen en mannen in raden en commissies inzake duurzame ontwikkeling;*
- *consultatie van de officiële genderadviesorganen (commissie Vrouwen en Ontwikkeling en de Raad voor de Gelijke Kansen) en de vrouwenraden.*

9. Tot slot: algemene bedenkingen over de voorgestelde acties

De voorgestelde acties in dit derde plan zijn hoofdzakelijk beleidsondersteunende acties. Er worden heel veel werkgroepen opgericht, studies besteld, inventarissen aangekondigd, referentiekaders gecreëerd, … Dergelijke beleidsondersteunende maatregelen zijn van cruciaal belang om een duurzame ontwikkelingsbeleid op lange termijn te kunnen voeren, maar de urgentie van bepaalde maatschappelijke problemen laat niet toe dat een beleid zich tot dergelijke eerder gemakkelijke (en goedkope) maatregelen kan beperken. Daarnaast worden ook enkele acties of maatregelen voorgesteld in het plan die reeds bestaan of die sowieso moeten worden uitgevoerd op basis van internationale verplichtingen. Het is intellectueel dan ook niet eerlijk om deze ook in dit plan te vermelden. Eigenlijk voegt dit plan niets of weinig toe aan de bestaande toestand. Terwijl de uitdagingen zo groot zijn, is het beleid niet in staat of bereid een aanzet te geven voor noodzakelijke oplossingen.

- *Naast de institutionele en administratieve maatregelen moet dit plan dus ook werk maken van concrete beleidsmaatregelen die op korte termijn resultaat kunnen boeken in het wijzigen van onze huidige niet-duurzame ontwikkeling.*
- *Er moeten dwingende doelstellingen en tijdsplanning vastgesteld worden; De tijd van vrijblijvendheid is ruimschoots voorbij.*

Opmerkingen per Actie

2.1. Ontwikkeling van een visie op langere termijn

Voor dit hoofdstuk baseert men zich sterk op de 'agreed language' binnen Duurzame Ontwikkeling-middens, zoals genoemd op pagina 12 en 13. In de politieke praktijk echter baseert men zich op de doelstellingen van de bv Lissabonstrategie. Men moet durven duidelijk zijn en keuzes maken. Men kan niet koud en warm blazen tegelijkertijd.

- *Er moet een ondubbelzinnig keuze gemaakt worden voor een beleid voor Duurzame Ontwikkeling en alle andere plannen toetsen aan dat raamwerk.*

2.1.1 De waarden van de maatschappij en hun impact

Duurzame Ontwikkeling vraagt om een paradigma shift, in handelen en denken, dus impliciet ook in een aantal waarden van de maatschappij.

De huidige maatschappij is sterk geïndividualiseerd en de korte-termijn ambities idem. Het invullen van de ontelbare individuele dromen leidt ons naar een collectieve nachtmerrie. Een van de dominante waarden is het ongebreideld consumeren als voorwaarde voor welzijn. Ook het huidige beleid ziet economische groei als ultiem doel voor het sociaal en economisch beleid. Gegeven de omstandigheden van een gelimiteerde beschikbaarheid van natuurlijk hulpbronnen en draagkracht van de aarde is dit niet meer haalbaar en geeft dit weinig blijk van verantwoordelijkheid.

Dergelijke waarden hoeven niet meer onderzocht te worden, die zijn nagenoeg bekend.

De voorstelling van maatregelen geven geen blijk van kennis van zaken en urgentie. Het maatschappelijk debat over consuminderen of consumanderen is al jaren bezig. Idem over het stimuleren van een sociale(re) economie. Veel middenveldsectoren hebben hier veel ervaring mee. Er zou beter gewerkt worden met de bestaande knowhow, ipv elke keer weer het warm water uit te vinden.

Verder zou er eindelijk werk gemaakt kunnen worden inzake alternatieve indicatoren. Het bnp, momenteel als vrijwel enige richtinggevende indicator, ligt in diverse milieus onder vuur. Het is bewezen dat deze indicator niets zegt over de vorderingen inzake Duurzame Ontwikkeling. De Europese Commissie, de OESO, de Club van Rome en vele middenveldorganisaties zijn van mening dat andere indicatoren meer aandacht verdienen. We spreken hier bv over de ISEW (Index for Sustainable Economic Welfare) of de ecologische voetafdruk. Communicatie inzake "welvaart", zowel in de massamedia als door de overheid wordt altijd gemeten aan bnp-groei. Terwijl er geen directe relatie is tussen die twee.

- *Er moet een werkgroep van betrokken FOD/POD's, middenveldorganisaties en media samengebracht worden om een overzicht te maken van de huidige waarden binnen het overheidsbeleid, en te detecteren welke haaks staan op Duurzame Ontwikkeling en lange termijn visie. Op basis hiervan moeten in samenwerking met het parlement krachtlijnen vastgelegd worden voor toekomstige overheidscommunicatie (inclusief de beheerscontracten met de openbare omroep).*

2.1.2 Onderzoeksprogramma's en beheerssystemen inzake onderzoek

In 2009 zal de POD Wetenschapsbeleid nieuwe onderzoeksprogramma's op lange termijn voorstellen. Onderzoeksprogramma's die gericht zijn op de lange termijn zijn cruciaal voor een Duurzame Ontwikkelingsbeleid. Het

ontwikkelen van toekomstmodellen geeft een idee over de richting die een samenleving dient uit te gaan. Het is cruciaal dat dergelijke onderzoeksprogramma's aansluiten bij de maatschappelijke uitdagingen die zich stellen om een duurzame ontwikkeling te realiseren en bij de noodzaak om zo snel mogelijk een transitie te realiseren naar een duurzame samenleving. Van belang hierbij is wel dat men zich niet louter focust op technologisch onderzoek, maar dat ook waarden-onderzoek en onderzoek gericht op gedragsverandering wordt gedaan.

Daarbij moet ruimte gecreëerd worden voor innovatief onderzoek. Ook in het wetenschappelijk denken moeten alternatieven worden ontwikkeld, broodnodig voor de paradigmashift. Nu blijft men teveel hangen in het traditionele denken en handelen. *Business as usual* is ook geen optie meer voor de wetenschap. Het wetenschappelijk onderzoek moet algemeen veel meer in die duurzame richting worden gestuurd.

De prioriteiten voor onderzoeksprogramma's van de POD Wetenschapsbeleid moeten dan ook samen met de maatschappelijke stakeholdergroepen worden bepaald.

- *Het onderzoeksprogramma op lange termijn moet expliciet ingeschreven worden binnen een duurzaam ontwikkelingskader en een reële verandering richting Duurzame Ontwikkeling ondersteunen en stimuleren. Er moeten middelen beschikbaar gesteld worden voor innovatief onderzoek, gebruik makend van creatieve geesten en actoren in wetenschapsmiddens en maatschappij.*

- *Er moet beroep gedaan wordt op de Federale Raad Duurzame Ontwikkeling om hierover advies te geven en prioriteiten aan te geven.*

- *Het Federaal Wetenschapsbeleid moet duurzaamheidscriteria toepassen bij het al dan niet toekennen van middelen voor wetenschappelijk onderzoek.*

2.2. Governance / instrumenten

Maatregelen om duurzame ontwikkeling te integreren in de dagelijkse werking van het federale beleid zijn van groot belang en moeten een plaats krijgen in dit plan. Er is immers nood aan een inhoudelijke verankering om duurzame ontwikkeling tot in alle bevoegdheidsdomeinen en op alle niveaus te laten doordringen. In het VOPDO wordt verwezen naar de acties die reeds werden uitgevoerd in het kader van voorgaande plannen (EMAS, MVO, duurzame overheidsopdrachten, cellen DO, DOEB). Dit zijn inderdaad belangrijke verwezenlijkingen voor het beleid DO. Deze maatregelen kunnen echter gerust wat bijsturing gebruiken, wat een plaats zou moeten krijgen in dit derde plan.

<u>Bijkomende maatregelen:</u>

De specifieke bevoegdheden van de cellen duurzame ontwikkeling en van de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling zijn niet eenduidig en de relevantie van de output van de cellen en de ICDO blijft nogal vaag.

Er moet meer transparantie én dialoog met het middenveld gecreëerd worden omtrent de activiteiten en de resultaten van de ICDO en de cellen DO.

- *Als specifieke maatregel stellen we dan ook voor om een overleg op te starten waarop de activiteiten, de realisaties en de plannen van de ICDO en de cellen DO worden voorgesteld aan de stakeholders en andere geïnteresseerden.*

De Federale Raad Duurzame Ontwikkeling is een belangrijk maar zeer vrijblijvend adviesorgaan voor het beleid duurzame ontwikkeling. Er wordt momenteel te weinig beroep gedaan op deze raad. Vooral ministers die niet direct met duurzame ontwikkeling te maken hebben vinden hun weg niet naar de FRDO[1].

- *We stellen dan ook een bijkomende maatregel voor die regeringsleden concrete verplichtingen oplegt om voor belangrijke beslissingen een beroep te doen op de FRDO.*

1 *In 2006 werden 14 adviezen afgeleverd, waarvan 9 op vraag van een regeringslid (4 door de staatssecretaris DO, 3 door de minister van Leefmilieu en 2 door de premier)*

Ook de DOEB is een belangrijk instrument om coherentie in het beleid te bevorderen. Na één jaar blijkt echter dat de DOEB-procedure niet op een serieuze manier wordt uitgevoerd[2]. Hoewel publieke en stakeholderparticipatie een basisconcept is in elke impactbeoordeling, is er in het huidig proces geen enkele vorm van participatie of consultatie voorzien. Vanuit de FRDO moeten de verschillende stakeholders de kans krijgen om inzage te hebben in het DOEB-proces en dit kritisch te evalueren. Ook andere geïnteresseerden moeten inzage hebben in de formele documenten.

- *Een bijkomende actie voor dit derde plan is dan ook de evaluatie van de DOEB-procedure en de bijsturing ervan.*

In het derde FPDO wordt gewezen op het ontwerp actieplan voor duurzame overheidsopdrachten, opgemaakt als resultaat van een actie in het tweede federaal plan. Dit actieplan zou van kracht moeten zijn voor de periode 2007-2010, maar bevindt zich nog steeds in de ontwerpfase. Dit actieplan duurzame overheidsopdrachten moet voorzien worden van duidelijke doelstellingen en monitoring waaraan het beleid kan getoetst worden. Zowel sociale, ecologische als ethische aspecten moeten aan bod komen. Een duurzaam aankoopbeleid moet zich in de eerste plaats toespitsen op die productgroepen waar de grootste duurzame winst te halen valt. Het gaat hier om voeding, transport en wonen. Dit zijn ook de productgroepen die Europa naar voren schuift in zijn voorstellen voor het Europees actieplan duurzame productie en consumptie.

- *We vragen een zo spoedig mogelijke consultatie van dit ontwerpplan duurzame overheidsaankopen.*

Een overheid die duurzaamheid hoog in het vaandel draagt, gedraagt en consumeert ook zelf bewuster.

Een duurzamer consumptiegedrag van de overheid zal leiden tot het vergemakkelijken van de markttoegang voor duurzame producten. Ook zal de zichtbaarheid en de herkenbaarheid van deze producten vergroten. De keuze van administraties in verband met het uitbesteden van schoonmaakwerk, drukwerk, onderhoud, enz. heeft ook een invloed op de vele diensten die ondernemingen leveren.

Het federale plan duurzame ontwikkeling 2004-2008 kondigde stappen aan om te komen tot een duurzamer consumptiegedrag bij de overheid. De gids voor duurzame aankopen van de federale overheid is echter erg vaag en niet verregaand genoeg. Het vergt nog veel zoekwerk voor een welwillend economaat om de juiste producten te vinden.

Een duurzame tewerkstelling en aandacht voor gelijke kansen bij de overheid zal er voor zorgen dat sociaal zwakkeren in onze maatschappij toegang vinden tot jobs bij de overheid. Zo kan de overheid een echte weerspiegeling van de maatschappij vormen.

We verwachten dan ook dat:

- *bij openbare aanbestedingen systematisch rekening wordt gehouden met milieu- en sociale criteria.*
- *de federale gids www. gidsvoorduurzameaankopen.be verder wordt versterkt, gedetailleerd en gebruiksvriendelijker wordt gemaakt.*
- *voor het aankopen van overheidskleding criteria voor “schone kleren” worden gehanteerd.*
- *de overheid een groeipad uittekent waardoor gradueel meer overheidsgelden belegd worden in overeenstemming met haar sociale, ecologische en ethische doelstellingen.*
- *exportkredieten, verleend door de nationale Delcrederedienst, moeten voldoen aan duidelijke normen inzake milieu, gezondheid, veiligheid, conflictpreventie en mensenrechten en dat hierover meer transparantie zou komen.*

2 *Na 1 jaar werd geen enkele volledige DOEB uitgevoerd*

2.2.1 Goed beheer van de administraties

Wat betreft de maatregel "Duurzame ontwikkeling integreren in de Managementplannen" (p. 26 – 27) moet de nadruk worden gelegd op het internaliseren van DO bij de FOD's en POD's. De POD DO en de FOD P&O moeten de voorzitters bij deze opdracht helpen. Prioritair hierbij is het vertalen van DO naar de respectievelijke werkcontext van de FOD's en POD's.

- *Speciale aandacht moet gaan naar de rol en de capaciteitsopbouw van de Cellen Duurzame Ontwikkeling om deze internalisering te realiseren.*

2.2.2 Een fiscaal stelsel in samenhang met DO

We willen erop wijzen dat reeds in het FPDO (2000-2004) de oprichting van een interdepartementale werkgroep werd vooropgesteld, belast met de voorbereiding van een rapport over de vergroening van de fiscaliteit. In het tweede FPDO (2004-2008) werd nogmaals de oprichting van een werkgroep aangekondigd die belast zou worden met de uitwerking van een strategie en een methodiek in de richting van het internaliseren van de externe milieu- en sociale kosten. In dit derde Voorontwerp FPDO wordt nu een fiscaal stelsel in samenhang met duurzame ontwikkeling aangekondigd, maar de acties blijven beperkt tot het opstellen van een referentiekader door een administratieve werkgroep, het uitwerken van een situatierapport, en een actieplan.

Het voorgestelde referentiekader voorziet enkel een inventaris van de (momenteel bestaande? of in de toekomst mogelijke?) vrijstellingen en verlagingen van een fiscaal stelsel dat tegemoet komt aan duurzame ontwikkeling en daarvan de budgettaire kosten te ramen.

Van de acties uit de voorgaande plannen is niet veel in huis gekomen.De fiscale actie in het derde FPDO moet dan ook vertaald worden naar concretere maatregelen. Indien de Belgische overheid naar aanleiding van het Europese Voorzitterschap in begin 2009 een positieve lijst van producten en/of diensten wil voorleggen (zie maatregel 2), dan zullen de resultaten van de eerste maatregel (referentiekader opstellen) te laat zijn (pas tegen 2010). Beter zou zijn om alle resultaten van de reeds gedane inspanningen te bundelen en zo op veel kortere termijn tot resultaten te komen.

- *Er dient ook rekening te worden gehouden met fiscale maatregelen en subsidiestelsels die nadelig zijn voor duurzame ontwikkeling, met het oog op het afschaffen daarvan. Ook moet er aandacht besteed worden dat duurzame producten toegankelijk zijn voor een zo groot mogelijk deel van de bevolking.*

- *Alleszins moeten de stakeholders betrokken worden bij dit proces. Ook de timing van deze maatregel moet worden aangepast. Het actieplan dat voorzien is tegen 2011 moet ten laatste eind 2010 op tafel liggen.*

- *Er zou meer gebruik gemaakt kunnen worden van expertise en praktijkvoorbeelden in het buitenland.*

We missen in dit hoofdstuk ook aandacht voor de bestrijding van belastingsparadijzen Belastingparadijzen zijn een derving van inkomsten voor de modale belastingbetaler, verwekken financieringstekorten voor onze openbare diensten en kerven in de ontwikkeling van derde wereld landen. Het is via belastingparadijzen dat kapitaalvlucht plaatsvindt en de progressiviteit van nationale belastingsstelsels overal ter wereld ondermijnd.

- *We vragen de afschaffing van het bankgeheim tussen banken en belastingsautoriteiten en sancties in te stellen tegen banken die weigeren mee te werken met juridische onderzoeken. Het afschaffen van het bankgeheim is noodzakelijk om ooit tot een vermogenskadaster te komen.*

- *We vragen dat dat bedrijven die offshore gaan om belastingen te ontwijken geen overheidscontracten meer zouden krijgen.*

- *We vragen dat België vraagt dat een Europese afdeling financiële criminaliteit*

opgericht zou worden en van het opsporen van financiële criminaliteit een topprioriteit gemaakt zou worden met een nauwere samenwerking tussen de betrokken diensten..

- *We willen dat at het residentie-principe voor vennootschapsbelasting universeel toegepast word.*
- *We vragen dat de belastingstarieven voor mobiel kapitaal geharmoniseerd worden.*

2.2.3 Communicatie over Duurzame Ontwikkeling

Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat informatie die afkomstig is van universiteiten of van NGO's als meest betrouwbaar wordt gezien door het publiek. In die zin zou het efficiënter zijn voor wat betreft de communicatie inzake Duurzame Ontwikkeling meer middelen in te zetten bij de middenveldsectoren, in plaats van eigen campagnes te realiseren. In vele landen wordt er op via publiek-private samenwerking aan brede publiekscampagnes gewerkt. Het decennium voor educatie voor Duurzame Ontwikkeling zou ook voor de Federale overheid een drijfveer moeten zijn om een strategie uit te werken, en vooral uit te voeren, om meer en beter te (laten) informeren over Duurzame Ontwikkeling.

2.2.4 Indicatoren voor duurzaam welzijn

Het debat over alternatieve indicatoren is al jaren aan de gang. Er zijn wetenschappelijke studies en modellen die gekend zouden moeten zijn bij de beleidsmakers. De voorgestelde inventaris van diverse modellen is er al. Probleem is dat al deze kennis en wetenschap niet leidt tot een verandering in de fixatie op de BNP-groei als indicator voor welvaart. Daarom stellen we voor dat:

- *Het regeringsbeleid zich baseert op indicatoren die de vorderingen naar duurzame ontwikkeling beter in beeld brengen.*

2.3. Veranderingen naar een duurzame ontwikkeling

A. Naar duurzame consumptie- en productiepatronen

Het wijzigen van de productie en consumptiepatronen is een zeer belangrijke uitdaging. Daarom is er nood aan een algemene strategie die actief werkt aan het veranderen van onduurzame productie en consumptiepatronen zoals aangegeven in Agenda 21 en het Johannesburg Plan of Implementation. De huidige voorstellen in het voorontwerp van het derde Federaal Plan Duurzame Ontwikkeling zijn zeer fragmentair. Er worden drie subthema's vermeld: reclame en marketing, houtconsumptie en biobrandstoffen. Dit is een zeer beperkte invulling van het thema duurzame consumptie- en productiepatronen en een duidelijke politieke agenda ontbreekt volledig. Uitgerekend op dit terrein zijn veel mogelijkheden om duurzame ontwikkeling te bevorderen. Een gezamenlijke strategie om te komen tot duurzame productie en consumptie die als een rode draad door alle acties terug te vinden is lijkt ons gepast.

Ook sufficiëntie moet hierbij aan bod komen. Zolang we onze onduurzame consumptie en productie patronen, zoals overconsumptie, niet aanpassen, worden de investeringen die we doen in milieuvriendelijkere productie en consumptie door de rebound-effecten tegengegaan. Het hoofdstuk over natuurlijke hulpbronnen bijvoorbeeld, verwijst nergens naar de huidige overexploitatie van onze natuurlijke hulpbronnen, nochtans duidelijk vermeld in de Europese strategie duurzame ontwikkeling. Het biodiversiteitverlies een halt toeroepen is evenzeer gekoppeld aan dematerialisatie en een efficiënter en minder gebruik van deze natuurlijke hulpbronnen. Een globale strategie voor duurzame productie en consumptie moet

dus ook bijdragen tot meer coherentie tussen de diverse acties in dit voorontwerp.

- *Er moet op korte termijn werk gemaakt worden van een gezamenlijke strategie om te komen tot duurzame productie en consumptie.*

Alle acties omtrent een strategie voor duurzame producten werden verschoven naar het IPP, dat nog niet in werking is. IPP is enkel een milieugerichte benadering, wat zijn waarde heeft, maar geen duurzame benadering is. Het plaatsen van IPP onder de vleugels van duurzame ontwikkeling duidt de noodzaak voor een verdere ontwikkeling van sociale voorwaarden aan.

- *Er is nood aan een verdere uitwerking van een duurzame productbeleid waarin ook de sociale indicatoren mee worden geïntegreerd.*

Ten opzichte van de ambities van de vorige federale plannen duurzame ontwikkeling, stellen we ook een verslechtering vast. In het tweede Federaal plan duurzame ontwikkelingen vonden we verwijzingen naar minder gebruik van natuurlijke hulpbronnen, dematerialisatie, ontkoppeling van economische groei en het verbruik van natuurlijke hulpbronnen en een strategie voor duurzame producten. In dit voorontwerp wordt naar de acties van het FPDO II verwezen, hoewel deze maar ten dele uitgevoerd werden. Een verwijzing naar beide vorige plannen mét een concreet implementatieplan voor de nog niet doorgevoerde acties, was hier op z'n plaats geweest.

- *We vragen dan ook om de acties 15, 16, 22, 31 uit het tweede FPDO bij te sturen en uit te werken. Dit moet gebeuren binnen het kader van een globale strategie voor duurzame productie en consumptie, zoals hierboven vermeld.*

Ontbrekende thema's bij Hoofdstuk 2.3.A

De federale overheid moet in haar streven naar meer duurzame productie- en consumptiepatronen duurzame productlabels ondersteunen.

Labels die informatie geven over aspecten van duurzaamheid kunnen krachtige instrumenten zijn, voor duurzame consumptie wanneer ze omkaderd worden door een doordacht beleid rond labels. In dit hoofdstuk moeten volgende maatregelen worden toegevoegd rond labels:

- *een betere bescherming voor claims zoals "milieuvriendelijk", "natuurlijk", "bio(logisch)" (bij niet-voedingsproducten), enz...*

- *de federale overheid onderzoekt welke labels, naast het Europese ecolabel, voor erkenning en ondersteuning geschikt zijn. Hierbij moet ook aandacht zijn voor labels met sociale criteria en voor eerlijke handel.*

- *meer middelen worden uitgetrokken voor de promotie en de bekendmaking van een doordachte selectie van labels rond aspecten van duurzaamheid.*

- *De overheid moet zelf een duurzaam aankoopbeleid voeren op basis van productlabels zoals fairtrade, ecologisch of streekproducten door in de bestekken voor levering van dranken of kledij het dragen van een fairtrade, ecologische en streekproducten keurmerken als criterium opnemen,*

- *Via de eigen informatiekanalen en media moet het bewustzijn rond productlabels op regelmatige basis gepromoot worden*

We stellen ook voor om een hoofdstuk rond duurzame innovatie in te voeren.

België moet een voorbeeld worden op vlak van het stimuleren van duurzame innovatie. Geen innovatie zondermeer, maar innovatie die oplossingen biedt voor de vele uitdagingen

waar we nu voor staan. Innovatie met het oog op dematerialisatie met een factor 4 (wereldwijd) en bij ons zelfs met een factor 10 is prioritair. Via ecodesign gericht op afvalpreventie, hergebruik en recyclage bijvoorbeeld. Of onderzoek naar alternatieve energievormen. Ook het onderzoek naar duurzame landbouwtechnieken moet worden gestimuleerd met het oog op het vermijden van pesticidengebruik of een overmaat aan meststoffen en energie. Nieuwe technologieën voor nieuwe uitdagingen moeten worden gestimuleerd, maar men moet ook waakzaam blijven voor de eventuele neveneffecten. Soms lijken bepaalde technologieën op het eerste zicht interessant, maar pas achteraf blijken er ook nadelen aan verbonden te zijn. Het is dus belangrijk om steeds met randvoorwaarden rekening te houden. Onderzoek naar mogelijke neveneffecten moet uiteraard in een vroeg stadium gebeuren.

- *promotie voor ecodesign bij bedrijven en in het bijzonder KMO's, gekaderd binnen het concept van maatschappelijk verantwoord ondernemen.*

Een ander ontbrekend luik betreft het duurzaam sparen en beleggen.

Bewuste consumenten vinden het belangrijk dat hun spaargeld niet gebruikt worden voor schadelijke economische activiteiten (wapenhandel, kernenergie,...) Ze willen het liefst dat hun geld belegd wordt op een duurzame manier, waarbij rekening wordt gehouden met milieu-, sociale en ethische criteria. Dit geldt niet enkel voor hun eigen beleggingen, maar ook voor bijvoorbeeld het pensioensparen via hun werkgever. Maar er zijn nog heel wat knelpunten.

Vooreerst loopt het mank met de transparantie over de inhoud van financiële producten. Het is essentieel dat bekend gemaakt wordt of en hoe financiële producten sociale, ethische en ecologische criteria toepassen bij hun investeringen. Er zijn geen specifieke vereisten voor producten die claimen dat ze vallen onder "maatschappelijk verantwoord investeren" (MVI). Wie vandaag een financieel product op de markt brengt, kan geheel zelf bepalen of het maatschappelijk verantwoord, duurzaam of ethisch, is. Gevolg: willekeur en verwarring voor de consument! De financiële sector is zich ten dele van het probleem bewust. Maar de door hen uitgewerkte alternatieven zijn vaak ontoereikend. Tijdens de aflopende legislatuur heeft België paal en perk gesteld aan de financiering van bedrijven die betrokken zijn bij de handel of productie in anti-persoonsmijnen en clustermunitie. Bijkomende grenzen aan praktijken waar geld aan verdiend mag worden, zijn nodig. Concreet stellen we de volgende bijkomende maatregelen voor:

- *Vóór 2011 moet een regelgeving uitgewerkt worden die zorgt voor een verplichte transparantie voor alle financiële producten, inclusief verzekeringsproducten.*
- *Investeerders moeten verplicht worden aan te geven of en hoe ze rekening houden met ethische, milieu- en sociale criteria in hun beleggingsbeleid.*
- *Een verplichte duurzaamheidsverslaggeving voor beursgenoteerde bedrijven.*
- *Er moeten bijkomende grenzen opgelegd worden aan activiteiten waarin geïnvesteerd mag worden, te beginnen met praktijken die niet in overeenstemming zijn met internationale verdragen (bv. mensenrechten, Kyoto,...) en het internationaal humanitair recht.*

2.3.1. Reclame, marketing en duurzame ontwikkeling.

Deze actie voorziet in de oprichting van een forum tot reflectie en actie om de negatieve ecologische en maatschappelijke impact van reclamecommunicatie te verminderen. Het valt op dat enerzijds de "negatieve ecologische impact" centraal staat bij dit forum, maar dat milieu-of duurzaamheidsorganisaties niet betrokken worden. Ook in de Raad voor het Verbruik zitten geen N/Z-, milieu- of duurzaamheidsorganisaties. Indien het de bedoeling is om te reflecteren over de

negatieve ecologische en maatschappelijke impact van reclamecommunicatie, is de FRDO een adviesraad die veel correcter de maatschappelijke samenstelling weerspiegelt dan de Raad voor het Verbruik.

- *We stellen dan ook voor om dit overleg binnen de context van de FRDO te organiseren of de samenstelling van de Raad voor het Verbruik uit te breiden.*

Terwijl er nauwelijks middelen bestaan voor informatiecampagnes over duurzaam consumeren, worden consumenten dagelijks belaagd met reclameboodschappen om juist zoveel mogelijk te consumeren. Jaarlijks worden enorme bedragen besteed aan reclame. Vooral jongeren en, ironisch genoeg, minder koopkrachtige mensen zijn daar de dupe van. Via kredietsystemen allerhande lijkt alles op het eerste zicht mogelijk. Kredietsystemen zetten mensen nog meer aan tot overmatig consumptiegedrag, wat in een aantal gevallen leidt tot overkreditering en op termijn tot torenhoge schulden. Ook al bestaat er een verbod op bepaalde types reclame voor consumentenkrediet, toch blijkt uit de praktijk dat die wetgeving ernstig met de voeten wordt getreden. De effecten van de verkoop op krediet en de kredietkaarten die de grootwarenhuizen in het leven hebben geroepen, dienen te worden geëvalueerd.

In de tekst wordt terecht verwezen naar de acties van het 2de FPDO die maar gedeeltelijk zijn uitgevoerd. Het is dan ook positief dat dit opnieuw wordt opgenomen in dit 3de plan. Het oorspronkelijke uitgangspunt van de actie in het 2de plan was “het beschermen van de consument, het ontwikkelen van duurzame consumptiepatronen en meer specifiek het tegengaan van overconsumptie”.

- *Het tegengaan van overconsumptie moet terug als doelstelling opgenomen worden in de actie omtrent reclame.*

Concreet stellen we de volgende extra maatregelen voor:

- *Er moeten middelen worden vrijgemaakt om informatie- en sensibilisatiecampagnes over de problematiek van overkreditering te financieren.*
- *Het toezicht op de wetgeving inzake het consumentenkrediet moet worden opgedreven.*
- *middelen worden vrijgemaakt voor sensibilisatie van jongeren over de manipuleertechnieken die kunnen worden toegepast bij reclame.*
- *Er zou in de reclamecode meer aandacht moeten zijn voor tegengaan van (excessief) onduurzaam gedrag.*

2.3.2. Houtconsumptie

Er wordt een uitgebreide actie aan houtconsumptie gewijd. Hierin worden 5 concrete maatregelen voorgesteld (gedragscode voor de houtsector, meten van handel in duurzaam hout, internationale samenwerking inzake armoedeproblematiek en bosbeleid, FLEGT voorbereiden, pilootprojecten vermeden ontbossing opstarten).

Ook in het vorige plan werd een ambitieuze actie aan illegale houtkap besteed. Slechts weinig maatregelen binnen deze actie van het tweede plan werden in de praktijk geïmplementeerd. Nieuwe maatregelen moeten mede gebaseerd worden op een analyse van de implementatieproblemen waar het vorige plan mee te kampen had.

Er werden tot nog toe nog geen partnerschappen voor een duurzaam houtbeheer afgesloten met importerende landen. Dit blijft echter een belangrijke maatregel, waar we vanuit de ngo’s belang aan hechten. Er moet dan ook bekeken worden hoe deze maatregel concreter kan omschreven worden of toegespitst kan worden.

Er werd geen intersectorale task-force opgericht, hoewel de zeer ambitieuze doelstellingen die vooropgesteld werden (gebruik en invoer van illegaal gekapt hout bannen op de Belgische markt tegen ten laatste 2007, beleidsinstrumenten voorstellen om deze doelstelling te bereiken, …).Begin 2008 werd wel een federaal overleg bossen

samengesteld waarvan DGOS en FOD Leefmilieu het voorzitterschap delen. Het is echter niet duidelijk wat de specifieke doelstellingen en werkingsdomeinen van deze werkgroep zijn. Eén van de redenen waarom van deze actie niet veel in huis is gekomen is het tekort aan expertise rond bossen binnen de verschillende overheidsdiensten. Er is nood aan capaciteitsopbouw.

Aan het voornemen om in haar aankoopbeleid enkel nog gecertificeerd hout afkomstig uit verantwoord beheerde bossen voor te schrijven werd wel gevolg gegeven. Er werd een omzendbrief rondgestuurd om dit te implementeren. Hoewel er veel discussie is aangaande deze maatregel, is dit een belangrijke verworvenheid. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat er onvoldoende middelen beschikbaar zijn om dit ook daadwerkelijk in de praktijk te gaan opvolgen en om de nodige controle en sturing uit te voeren. Per overheidsdienst is er een intensief begeleidingsproces op maat nodig: studiedagen voorstellen, nood aan samenbrengen van milieumensen en aankoopmensen. Ook coördinatie tussen wie facturen betaalt en wie aankopen doet. In 2008 wordt dit aankoopbeleid geëvalueerd en bijgestuurd.

Tijdens de looptijd van het tweede federaal plan werd geen overleg opgestart met de hout- en distributiesector en de NGO's. De geplande voorlichtingscampagne is ook niet echt van de grond gekomen.

De laatste twee acties (multilateraal kader en armoedebestrijding / goed bestuur / …) zijn uiterst belangrijk, maar kunnen niet echt geëvalueerd worden.

De maatregelen die in het voorliggende VOPDO worden opgesomd zijn concreter, maar een stuk minder ambitieus dan de maatregelen uit het 2de plan.

- Gedragscode voor de houtsector: Deze maatregel is eigenlijk een herformulering van § 31920 uit het 2de plan. We vinden het nog steeds belangrijk dat een gedragscode voor de houtsector wordt ontwikkeld. Ook de verwerkers en distributiesector moet hierbij betrokken worden. Daarnaast is er nood aan transparantie vanuit de houtsector over de oorsprong van het verhandelde hout. Er moet onderhandeld worden in een positieve en pro-actieve sfeer. In 2002 werd reeds een poging gedaan om een gedragscode op te stellen, maar wegens de defensieve houding van de sector werden toen geen resultaten bereikt. Dergelijke initiatieven zijn belangrijk en moeten verder gezet worden.

  De toevoeging dat hout gepromoot zal worden als duurzame oplossing moet hierbij absoluut genuanceerd worden. Hout op zich mag niet zonder meer gepromoot worden, enkel indien dit aan de criteria van duurzaam bosbeheer voldoet.

  Het meten van verhandeld duurzaam hout: FSC en PEFC worden in dit hoofdstuk aan elkaar gelijkgesteld, alsof die ook gelijkwaardig zijn, PEFC is een ontransparante verzameling van regionale certificatiesystemen van diverse kwaliteit. De nationale/regionale PEFC-leden bepalen zelf op welke manier zij invulling geven aan hun respectievelijke referentiekaders. Er kunnen bijgevolg grote verschillen zijn in de inhoudelijke invulling van de verschillende nationale certificatiesystemen. Dit kan niet afgeleid worden uit het logo of andere productinformatie.

- Internationale samenwerking inzake armoedeproblematiek en bosbeleid: Deze maatregel is zeer vaag geformuleerd en moet geconcretiseerd worden. Via welke kanalen zal dit gebeuren? Geldt dit enkel voor directe of ook voor indirecte steun?

- Strijd tegen illegale houtkap en handel in illegale houtkapproducten: deze maatregel is een verfijning van de eerste maatregel uit het 2de plan (partnerschappen voor een duurzaam houtbeheer afgesloten met importerende landen) waarbij toegespitst wordt op het Europese FLEGT-systeem. Dit is een belangrijke actie en de eerste stappen werden reeds gezet. De partnerschappen mogen zich echter niet beperken tot legaliteit en moeten een breder kader hanteren (duurzaamheid, corruptiebestrijding, goed bestuur, …). Ook de rol van het fonds voor good governance kan in deze context worden bekeken.

- Beperken van emissies van ontbossing: bij de pilootprojecten rond vermeden ontbossing

moeten ook de rechten van inheemse volkeren expliciet gevrijwaard blijven. Daarnaast is er een discussie nodig over de voorwaarden voor dergelijke projecten. Aan welke criteria moeten deze voldoen. Een expertencomité, inclusief stakeholders kan voor deze taak worden aangesteld.

2.3.3. Duurzame biobrandstoffen

Deze actie is absoluut waardeloos. Er worden twee maatregelen voorgesteld: een adviesvraag aan de frdo over een studie en het bevorderen van duurzame productie van biobrandstoffen. Binnen de frdo wordt reeds geruime tijd gewerkt rond biobrandstoffen en tegen juli 2008 zal een advies worden uitgebracht over de actuele problematiek. Een bijkomend advies over een wetenschappelijke studie zal weinig toegevoegde waarde brengen.

Daarnaast zou door de bevoegde FOD's een voorstel inzake certificaat worden uitgewerkt. Dit heeft weinig zin op nationaal niveau. Bovendien wordt deze actie niet gekaderd binnen de actuele Europese beleidsontwikkelingen op dit vlak (herziening Richtlijn hernieuwbare Energie en Richtlijn Brandstofkwaliteit).

Bijkomende maatregelen

- *België moet op Europees en internationaal niveau een voortrekkersrol spelen in het opleggen van strenge duurzaamheidscriteria voor het gebruik van biobrandstoffen. België moet afdoende maatregelen eisen, vooraleer bindende doelstellingen geformuleerd worden die de vraag doen stijgen. Daarbij moet België aandacht vragen voor coherentie in het beleid. Ook het handelsbeleid, het landbouwbeleid, het ontwikkelingsbeleid… moeten waken over een duurzame productie en handel van biobrandstoffen.*

- *België moet erover waken dat naast milieucriteria zeker ook sociale criteria mee opgenomen worden in het Europese biobrandstoffenbeleid. De milieucriteria moeten onder meer kunnen garanderen dat enkel biobrandstoffen worden ingezet die daadwerkelijk een bijdrage leveren aan de vermindering van broeikasgasuitstoot, op basis van een volledige levenscyclusanalyse, en moeten ook het behoud van biodiversiteit, het behoud van milieukwaliteit (bodem, water en lucht) en waterbeschikbaarheid garanderen. Ook de effecten van de indirecte verschuivingen van landgebruik moeten mee in rekening gebracht worden. Sociale criteria moeten ervoor zorgen dat mensenrechten gerespecteerd worden, dat landarbeiders in goede omstandigheden kunnen werken, dat de biobrandstofproductie geen negatieve invloed heeft op lokale gemeenschappen en inheemse volken, dat kleine ondernemingen eerlijk worden behandeld en dat het recht op voedsel wordt gevrijwaard. Verder is informatie en consultatie van lokale bevolking een absolute vereiste. Het naleven van de VN-overeenkomsten en –bepalingen betreffende economische, sociale, culturele en politieke rechten zijn een absoluut minimum.*[3]

- *Criteria zijn een noodzakelijke stap om de garantie te leveren voor de duurzaamheid van biomassa. Maar criteria hebben ook hun limieten en kunnen op zichzelf geen volledige garantie bieden voor echte duurzaamheid. Macro-economische effecten worden - doordat de biomassa op het niveau van individuele plantages gecertificeerd wordt - meestal niet mee in rekening gebracht. De macro-economische effecten zijn de effecten van de uitbreiding van de biomassaplantages die buiten deze plantages zelf plaatsvinden. Een voorbeeld is de impact van een verhoogde vraag naar agrobrandstoffen op de voedselprijzen of de zgn. indirecte effecten. Voor deze macro-economische effecten die niet op plantageniveau kunnen worden gemeten moet een monitoringsysteem worden voorzien op basis waarvan een regelmatige en evaluatie en daadwerkelijke bijstelling*

3 *Oxfam Briefing Note, "Bio-fuelling Poverty – Why the EU renewable-fuel target may be disastrous for poor people", Oxfam International, November 2007.*

van de wetgeving moet gebeuren. Stakeholders en middenveld moeten bij monitoring en evaluatie betrokken worden.

- Ook bij de Europese standpuntbepaling binnen de WTO, en bij bilaterale en regionale handelsakkoorden moet België aandacht vragen voor deze problematiek. Handelsakkoorden mogen geen aanzet geven tot de expansie van grootschalige niet–duurzame productie van biobrandstoffen in het Zuiden en tot toenemende handel in deze niet-duurzaam geproduceerde biobrandstoffen. Dergelijke handel speelt in het nadeel het Zuiden, waar de armste sectoren van de bevolking, inheemse volken, familiale landbouwers en plantagearbeiders nu reeds de sociale en milieugevolgen ondervinden van grootschalige productie van biobrandstoffen.

- Ook moet de steun die België geeft via haar publieke financiële instellingen aan investeringen van Belgische bedrijven in het buitenland coherent zijn met de vraag naar duurzame productie van biobrandstoffen. Deze investeringen moeten enerzijds hernieuwbare energie promoten en in tweede instantie het streven naar duurzaam gebruik van biomassa ondersteunen, en zeker niet tegenwerken. Bijzondere aandacht moet gaan naar de steun via de Delcrederedienst, de Belgische Technische Coöperatie, de Belgische Maatschappij voor Internationale Investeringen, de Belgische Maatschappij voor Investeringen in Ontwikkelingslanden en zeker ook de rol die handelsmissies spelen. Dezelfde opmerking geldt voor de internationale financiële instellingen waarin België een stem heeft. De investeringen die gesteund worden door de Wereldbank zetten landen vandaag vast in fossiele ontwikkelingspaden. We denken in dit verband ook aan de GEF, het GEEREF en de financiering voor het Clean Energy Investment Framework

- Ook de Belgische Ontwikkelingssamenwerking moet werk maken van duurzame productie van biomassa. Er is nood aan capaciteitsopbouw en ondersteuningsmaatregelen, vooral voor kleine producenten (vb om duurzaamheidscriteria na te leven, om certificering aan te vragen). Projecten gericht op lokale energievoorziening moeten hierbij prioritair zijn. De baten ervan moeten ten goede komen aan de lokale bevolking. Dit geldt ook voor de aankoop van externe kredieten door België om de reductiedoelstellingen in te vullen. CDM-projecten met biomassaproductie moeten aandacht hebben voor duurzame productie en prioriteit geven aan het voorzien in lokale energiebehoeften.

- Verder onderzoek en ontwikkeling van tweede generatiebrandstoffen moet gestimuleerd worden. Ondanks de klimatologische voordelen is het niet waarschijnlijk dat 2de generatie biobrandstoffen op korte termijn een rol van betekenis zullen spelen in de transportsector. Er zijn immers nog een aantal grote drempels te overwinnen. In de eerste plaats is de technologie om 2de generatie biobrandstoffen te produceren nog niet beschikbaar. Afvalstromen van particulieren, bedrijven of overheden (o.a. bermgras, GFT, organische fractie van huishoudelijk afval) bieden daarentegen nu al een alternatief als grondstof voor 2de generatie biobrandstoffen.

B. Aanpassing aan en bestrijden van de negatieve effecten van klimaat–verandering

2.3.4. Engagementen inzake klimaat op korte en middellange termijn

Het aankoopbeleid van de federale overheid moet inderdaad bijgestuurd worden, zoals voorzien in de derde maatregel van deze actie. Dit moet echter niet enkel gebeuren betreffende het klimaatthema, maar binnen een

algemene duurzaamheidsoptiek. Bijvoorbeeld bij het verplicht aankopen van de "meest milieuvriendelijke wagens voor wagenparken van de overheid" wordt enkel gekeken naar de CO2 uitstoot. Hierdoor worden verschillende milieuproblemen uit het oog verloren. Beter is te kiezen voor wagens op basis van het Ecoscore model van Vito. De ecoscore houdt niet enkel rekening met de emissie van broeikasgassen, maar ook met emissies die een rechtstreeks negatieve impact hebben op de gezondheid van mensen (zoals fijn stof, stikstofoxiden, e.a.). Ook de impact van bepaalde emissies op ecosystemen wordt in rekening gebracht, en in mindere mate ook de geluidsproductie. We stellen dan ook voor dat bij 2.2.1. een actie wordt toegevoegd mbt duurzame overheidsaankopen (zie eerder).

2.3.6. Klimaatbeleid en kwetsbare groepen

Deze actie bestaat uit 4 zeer uiteenlopende maatregelen, terwijl de inleiding zich voornamelijk toespitst op de internationale context en de behoeften van ontwikkelingslanden.

- *Deze actie moet opgesplitst worden in een nationaal en een internationaal luik, waarbij het internationale luik toegevoegd kan worden bij een bijkomend hoofdstuk over de mondiale dimensie van duurzame ontwikkeling (zie verder).*

Deze actie voorziet onder meer om “te voorzien in de behoeften van ontwikkelingslanden”, zonder veel duiding te geven bij hoe dit kan gebeuren. In de inleiding wordt nochtans uitgebreid ingegaan op de verantwoordelijkheid van industrielanden en de financieringsopdracht die ze hebben om ontwikkelingslanden bij te staan in hun strijd tegen de opwarming. Deze maatregel moet dan ook worden uitgewerkt en concreet gemaakt worden. De conclusies van het internationaal seminarie over de invloed van de klimaatverandering op het Belgische ontwikkelingsbeleid (7 maart 2008) moeten hierbij in rekening worden gebracht. In een extra hoofdstuk 'Uitdagingen inzake armoede en DO op wereldvlak' geven we een aantal beleidsmaatregelen onder het luik klimaat en het zuiden (zie verder).

C. Transport en mobiliteit

Het voorontwerp geeft aan het klimaatbeleid op federaal niveau te willen organiseren en te integreren met onder meer de sectoren mobiliteit, energie, economie, duurzame ontwikkeling… Het voorontwerp noemt daarbij op blz. 53 in de opsomming tweemaal het thema mobiliteit. Het voorontwerp streeft naar eigen zeggen naar complementariteit tussen de plannen en synergie tussen de federale actoren. Daarbij ontbreekt in het voorontwerp bij het luik mobiliteit echter enige beleidplanmatige invulling. Dit in scherp contrast met de nadruk die op mobiliteit gelegd wordt in de opsomming.

Deze leemte in het voorontwerp zou gebaat zijn bij het opnemen van wat er op de andere beleidsniveaus voorhandig is. Het Witboek 'Het Europese vervoersbeleid tot het jaar 2010: tijd om te kiezen' stippelt het vervoersbeleid van de Europese Commissie tot en met 2010 uit. Meer toegespitst op duurzame mobiliteit is het Groenboek ‘Een nieuwe stedelijke mobiliteitscultuur’ van de Europese Commissie een aanrader. Het Groenboek stelt een Europese agenda voor met beleidsmaatregelen op vijf verschillende terreinen: vlotter verkeer in de stad, groenere agglomeraties en steden, intelligenter stedelijk vervoer, toegankelijker stedelijk vervoer en veiliger stedelijk vervoer. Daar andere groenboeken wel opgenomen worden in het voorontwerp lijkt de afwezigheid van dit groenboek eerder eigenaardig. In het groenboek hier vermeld wordt een Europese agenda betreffende stedelijk mobiliteit voorgesteld, zonder echter afbreuk te doen aan de lokale, regionale en nationale bevoegdheden op dat vlak. De consultatieperiode van het groenboek is afgesloten en zal dit najaar vorm krijgen in een actieplan om tot een betere en duurzame mobiliteit in de stad te komen.

2.3.7 Mobiliteit: het ontwikkelen van een strategische visie op lange termijn.

We vinden het raadzaam dat het Federaal Plan in België de discussie tot stand brengt over de manier waarop zij het best kan bijdragen tot de ontwikkeling van een nieuwe mobiliteitscultuur in Europa. Het federale niveau heeft wat dat betreft ook een rol om de ontwikkelingen op regionaal vlak mee te bekijken. Daarbij valt wat betreft de Vlaamse overheid te denken aan het Pendelplan en het Mobiliteitsplan Vlaanderen. Deze synergie tussen supranationale en infranationale beleidsniveaus lijkt ons essentieel om te kunnen werken aan een federale lange termijnvisie op het gebied van duurzame ontwikkeling. Het voorontwerp geeft aan deze synergie te zoeken maar dit blijkt onvoldoende binnen het thema mobiliteit.

Het thema mobiliteit wordt sterk benaderd vanuit een harde en technische invalhoek: een inventaris maken van de subsidies en infrastructuurwerken, de accijnzen op diesel en benzine verhogen, een kilometertaks opleggen, de CO2-uitstoot van de federale overheden compenseren, de CO2- uitstoot publiceren op reclame voor brandstoffen en vliegtuigreizen en een simulatiemodule van de CO2-uitstoot voorstellen. Duurzaam mobiliteitsbeleid kijkt best naar harde én zachte aanpak in samenhang, maar de hele sector van mobiliteitsmanagement lijkt vergeten in dit voorontwerp.

De federale overheid zou deel moeten uitmaken van EPOMM (www.epomm.org), het Europese platform met als doel het uitwisselen van kennis en ervaring inzake mobiliteitsmanagement (de huidige leden zijn Oostenrijk, Frankrijk, Nederland, Spanje, Verenigd Koninkrijk en Zweden). Het ontbreken van sterke relaties naar educatie, sensibilisatie en informatieve acties is zeer eigenaardig omdat in het gehele voorontwerp wél nadruk wordt gelegd op communicatie en participatie. Betreffende mobiliteitsbeleid komt dat maar beperkt tot uiting, terwijl het nochtans essentieel zal zijn om een draagvlak te creëren voor sommige van de voorgestelde acties.

De voorgestelde maatregelen worden te eng vernauwd tot de problematiek van het verminderen van het gebruik van de wagen voor het woon-werkverkeer. Hoewel sprake van een geïntegreerde aanpak, verdwijnt die volledig bij de uitwerking. Bij de maatregelen dient zeker de link gelegd met de zorgverplaatsingen zoals het brengen en afhalen van kinderen, of winkelen. Ook de nabijheid van dienstverleningen is van belang. Een duurzaam mobiliteitsbeleid (en de langetermijnvisie terzake) moet uitgaan van de totale organisatie van het dagelijks leven en niet enkel van het woon-werkverkeer of de economische verplaatsingen.

- *Het concept en de uitwerking van 'basismobiliteit' kunnen niet ontbreken in een visie op mobiliteit in het kader van duurzame ontwikkeling.*

- *Het FPDO III moet aandacht hebben voor mobiliteitsmanagement, met harde én zachte aanpak.*

2.3.8. Bewustmaking over de keuze van de vervoersmodi

We zijn tevreden dat het beleid werkt maak van de integratie van de externe kosten die door het wegvervoer ontstaan. De piste om externe kosten veroorzaakt door transport te internaliseren is erg nodig. De neveneffecten verkeersopstoppingen, milieuverontreiniging, ongevallen, klimaatopwarming vanwege het hoge energiegebruik, slijtage van de wegen, beslaglegging op schaarse ruimte, versnippering van de natuur met allerlei afgeleide effecten op de fysieke en geestelijke gezondheid van huidige en toekomstige generaties, fauna en flora, slijtage van gebouwen, enz. zijn enorm. De huidige verkeersbelastingen dekken maar voor een kleine fractie deze maatschappelijke kosten.

De huidige perceptie en draagvlak zijn echter anders. Het gemak dat een auto biedt, kost een gezin veel geld, zeker nu de prijzen van diesel en benzine de hoogte zijn ingeschoten. Nochtans weten veel gebruikers niet wat hun vierwieler echt kost per gereden kilometer… alleen de private kosten van transport voor de weggebruiker (vervoertickets, benzineprijs, onderhoudskosten, verzekering, enz.) zijn

meestal gekend. Het principe van de vervuiler betaalt moet daarbij richtinggevend zijn omdat het vandaag de dag nog steeds aantrekkelijk is om met privé gemotoriseerd vervoer rond te rijden eens de aankoop is gedaan.

Prijsbeleid zoals kilometerheffing is slechts één element om het verplaatsingsgedrag in een duurzame richting om te buigen en werkt maar in de mate dat mensen prijsgevoelig zijn in hun verplaatsingsgedrag. Wet- en regelgeving, ruimtelijke ordening, technologische innovaties, het sensibiliseren van mensen over de vervoersproblematiek, het informeren over vervoersalternatieven en een kwalitatief hoogstaand aanbod ervan garanderen, is even zo belangrijk, zo niet belangrijker. Mensen moeten bewust zijn van de noodzaak om hun verplaatsingsgedrag te veranderen. En bovenal ze moeten overtuigd worden van het feit dat openbaar vervoer, met de fiets, te voet, carpoolen, e.d. ook leuk is. Zoniet zal het gewoontegedrag niet doorbroken worden .

Het is dan ook treurig dat er maar beperkte aandacht is voor inter- en multimodaliteit. De fiets komt aan bod in het kader van onderzoek naar betere technieken voor fietsen. De figuur bovenaan blz.62 geeft meer blijk van het belang van fietsen dan de tekst van het voorontwerp. Nochtans is het netto effect van een modal shift van bijvoorbeeld korte verplaatsingen van de auto naar de fiets heilzamer dan een beter brandstofverbruik op die korte verplaatsingen. Zeker als men rekening houdt met een potentiële verhoging van het aantal gebruikers. Ook met een betere (lagere) CO2 uitstoot per auto zorgt een stijging van het aantal autokilometers en autogebruikers ervoor dat de totale CO2 uitstoot zal stijgen…

- *Er moet meer aandacht besteedt worden aan het faciliteren van inter- en multimodaliteit, het openbaar vervoer en fietsgebruik.*

D. Natuurlijke hulpbronnen

Dit hoofdstuk is zeer eenzijdig gericht op biodiversiteit en mariene milieu. De Europese strategie duurzame ontwikkeling praat ook over beter beheer en voorkoming van overexploitatie, met aandacht voor de waarde van ecosystemen. Ook in het FPDO II was er een actie naar minder gebruik van natuurlijke hulpbronnen. De maatregelen onder deze actie werden maar ten dele uitgevoerd, en moeten opnieuw opgepakt worden. Dit kan gekoppeld worden aan een algemene strategie voor duurzame productie en consumptie, ondersteund door fiscale maatregelen. Meer nadruk op recyclage lijkt ons noodzakelijk.

2.3.9 Biologische diversiteit beschermen en behouden in België, Europa en in de wereld

De situatieschets moet duidelijk stellen dat “Gezien zijn kleine oppervlakte, beperkt aantal ecosystemen en beperkte biodiversiteit enerzijds en zijn grote ecologische voetafdruk anderzijds, België een impact op de wereldwijde biodiversiteit heeft die verhoudingsgewijs groter is buiten België dan binnen België.”

Bij het stukje 2.d. Biotechnologie, cosmetica, farmaceutica, stellen we de volgende aanvulling voor:

- *“De commerciële exploitatie van de biologische rijkdommen van de landen die deze rijkdommen bezitten waaronder de landen van het zuiden, moet onderworpen zijn aan het principe van de vrije, voorafgaande en geïnformeerde toestemming (FPIC) en moet billijk worden verdeeld. Patenten op levende organismen moeten worden verboden.”*

Bij de voorstellen van maatregelen staat onder 2.a. Dat bvb; monoculturen (genetisch gemodificeerd) rekening moet worden gehouden met de effecten op LT inzake voedselveiligheid en gezondheid. Monoculturen zijn echter niet alleen van toepassing op genetische modificatie. Ook in gangbare landbouw, waar o.a. geen ggo's worden gebruikt, is monocultuur van toepassing. Diversiteit moet inderdaad worden aagemoedigd. Biologische landbouw, die geen ggo-s gebruikt, is daarvoor de meest geschikte landbouwmethode.

Daarom voegen we graag volgende maatregelen toe:

- *Vervuiling van bodem- en grondwater en van waterlopen door pesticidengebruik tegengaan. Dat kan enkel als het gebruik van pestidicden wordt afgeremd bij particulieren, overheden en landbouw*

E. Volksgezondheid

2.3.11. Naar een duurzame voeding

De maatregelen in dit hoofdstuk blijven teveel steken in algemeenheden (bv. maatregel 4: een concrete maatregel invoeren bij een bestaand systeem) en zaken die al gebeurd zijn (bv. maatregel 1: de impact van onze voedingswijze onderzoeken). Streven naar een maatschappelijke consensus (maatregel 2) dreigt uit te draaien op zwakke maatregelen.

Werken aan een duurzame voeding is zowel werken aan de productiezijde als aan de consumptiezijde. Veel onderzoeken tonen aan dat de grootste milieudruk ligt bij de productiewijze, gevolgd door transport en verwerking van voeding (klaarmaken en bewaren). Een nationale actie naar duurzame voeding moet dan ook in overleg met de regionale actoren, verantwoordelijk voor de productie van voeding, uitgevoerd worden.

De Koning Boudewijnstichting heeft met ondersteuning van het Vlaams Instituut voor Gezondheidspromotie projecten die gezonde voeding voor sociale zwakke groepen promoten gesteund, ervaringen uitgewisseld en uitgediept. Deze hebben geleid tot een aantal kernboodschappen voor al diegenen die gezonde voeding bij sociaal zwakke groepen willen promoten, m.a.w. de belangrijkste aandachtspunten, de do's en don'ts. Daarnaast werden ook een aantal beleidsmaatregelen ontwikkeld.

- *De bestaande aandachtspunten moeten opgenomen en uitgevoerd worden in plaats van dit in een volledig nieuw onderzoek over te doen.*

Qua interactie met ander beleid ontbreekt de link met de regio's die bevoegd zijn op vlak van preventie. In Vlaanderen is er bijvoorbeeld een Gezondheidsconferentie aan de gang waarbij getracht wordt de inbreng van alle stakeholders te voorzien Voeding en beweging zijn noodzakelijk voor een goede gezondheid, maar leven in een gezonde en schone omgeving is minstens even belangrijk om gezond te zijn en te blijven. We moeten milieu en gezonheid niet los van elkaar bekijken. Ook bij de regio's moet er aandacht zijn voor 'gezonde duurzaamheid' bij voeding

In het VOPDO wordt te weinig aandacht besteed aan de onverenigbaarheid van het huidige Belgische niveau van vleesconsumptie met de doelstelling van DO. Over het onduurzame karakter van onze vleesconsumptie kan nochtans geen twijfel bestaan. Het vierde Federaal Rapport inzake Duurzame Ontwikkeling van het federaal Planbureau (ter voorbereiding van dit VOPDO!!!) identificeerde vleesconsumptie uitdrukkelijk als het onderdeel van ons voedselsysteem dat het milieu het meeste belast. Het Planbureau trok hieruit de terechte conclusie dat het wenselijk is dat de consumptie van vlees en dierlijke producten in ons land afneemt en dat die van fruit en groenten toeneemt.

Dit komt niet expliciet aan bod in het VOPDO. Vleesmatiging is één van de onmisbare elementen van een verduurzaming van het voedselsysteem: dit zou dan ook expliciet moeten worden vermeld, zonder daarbij andere elementen en nuancering uit te sluiten.

Concreet stellen we voor dat dit als volgt wordt aangepast:

- *bij de "situatieschets" wordt als veranderde voedingsgewoonte ook de excessieve vleesconsumptie vermeld*

- *onder het kopje "impact op de gezondheid" wordt verwezen naar de figuur met de waargenomen consumptie bij de bevolking van 15 jaar of ouder (p. 81) waarin de onevenwichten worden gevisualiseerd; daarbij wordt aangegeven dat de huidige overconsumptie van vlees en andere dierlijke producten één van de*

onevenwichten is die tot de genoemde stoornissen leidt

- *onder het kopje "impact op het milieu" wordt verwezen naar de figuur met de uitstoot van broeikasgassen verbonden aan de productie van 1 kilo voedsel (p. 80); daarbij wordt aangegeven dat het huidige niveau van vleesconsumptie onverenigbaar is met de doelstellingen van duurzame ontwikkeling (met een verwijzing naar de conclusies van het vierde Federaal Rapport) en dat een "duurzaam voedingspatroon" noodzakelijkerwijs minder vlees zal moeten bevatten dan het huidige.*

- *afsluitend zou er expliciet moeten worden opgemerkt dat één van de elementen van een verduurzaming van ons voedingspatroon een vleesmatiging zal zijn*

- *bij de voorstelling van maatregel 3 kan worden toegevoegd dat het Duurzaam Voedingsplan zal moeten dienen voor de geleidelijke verwezenlijking van een verhoging van de consumptie van fruit en groenten en een verlaging van deze van dierlijke eiwitten, in lijn met de bepalingen van het Federaal Rapport DO*

Daarnaast vinden we het ook verbazingwekkend dat in een hoofdstuk over duurzame voeding niet gerept wordt op positieve bijdragen van biologische landbouw, productie van voedingsgewassen die minder natuurlijke hulpbronnen gebruiken, meer regionale seizoensgebonden productie, meer lokale eiwitvoorziening, meer fairtrade, etc. Een verwijzing die we in de Europese Strategie wél terugvinden, de voordelen voor het klimaat (oa.meer bufferen vermogen van biologische landbouw) zijn nochtans gekend. Een verwijzing naar duurzamere productiemethodes mag hier niet ontbreken. Ook de obstakels voor een gedragsverandering van gezinnen naar een duurzame voeding worden niet opgenomen. Om consumenten effectief te laten omschakelen is het van het allergrootste belang dat consumenten weten wat duurzaam is en hoe ze zelf kunnen omschakelen. Consumenten moeten over alle principes van duurzame voeding worden geïnformeerd en intensief worden begeleid.

We stellen ook hier vast dat dit voorontwerp een ernstige afzwakking is van de vorige twee plannen en pleiten we ervoor om werk te maken van de implementatie van de maatregelen uit die plannen. We wijzen ook op de sterke verbinding die er bestaat tussen deze maatregel en het veranderen van niet-duurzame productie en consumptiepatronen. Een verwijzing hiernaar ontbreekt totaal in dit plan.

Waar in het tweede Federaal plan nog verwezen werd naar de sterke wisselwerking tussen de landbouw in Europa en de landbouw in de rest van de wereld ontbreekt de internationale dimensie in dit VOPDO volledig bij de verwijzingen naar duurzame voeding. De huidige voedselcrisis toont aan dat hier ook nog een lange weg is af te leggen voor we tot duurzame landbouw en duurzame voeding komen. In een extra hoofdstuk 'Uitdagingen inzake armoede en DO op wereldvlak' geven we een aantal beleidsmaatregelen onder het luik 'Een duurzame landbouw in Noord en Zuid als middel tegen armoede en honger'.

F. Sociale inclusie, demografie en migratie

Dit hoofdstuk blijft eveneens veel te vaag. Zelfs onder het hoofdstuk 'praktisch' komen er geen concrete voorstellen.

Eind juni wordt normaalgezien het nieuwe NAP Inclusie besproken en goedgekeurd op de Interministeriële Conferentie. Het lijkt ons dan ook zinvol om naar dit nieuwe plan te verwijzen. Bij de totstandkoming van dit plan was er een actieve betrokkenheid van mensen in armoede via het Belgisch Netwerk Armoedebestrijding. Het valt af te wachten in welke mate de suggesties en opmerkingen in de uiteindelijke tekst opgenomen zullen zijn (deze opmerkingen kunnen indien nodig bezorgd worden). Belangrijkste opmerking is echter dat er zeker een vierde uitdaging aan toegevoegd moet worden ten opzichte van het vorige plan en dit is "een voldoende inkomen voor iedereen om waardig te leven en te participeren aan de samenleving."

In de inleiding merken we een afwezigheid van de genderinvalshoek op. Zo wordt bijvoorbeeld de loonkloof tussen mannen en vrouwen niet geproblematiseerd (o.a. lagere pensioenen voor vrouwen). De grotere kwetsbaarheid van eenoudergezinnen is een andere voorbeeld. Bij de verwijzing naar het Nationaal Actieplan Inclusie is er enkel sprake van risicogroepen/ kansengroepen (doelgroepenbeleid) in het kader van activering en diversiteit waardoor het gendermainstreamingsverhaal onzichtbaar wordt. In een diversiteitsdiscours beperkt men zich vaak tot een doelgroepenbeleid en neemt men bijzondere maatregelen om de positie van deze groep of groepen te verbeteren. Mainstreaming houdt een bredere, globalere aanpak in. Het richt zich tot alle doelgroepen als deel van de samenleving. Een mainstreamingsbeleid vermijdt in elk geval om te marginaliseren, te stigmatiseren, apart te behandelen. Het staat voor structurele maatregelen die alle doelgroepen integreren in alle acties. M.a.w. kansengroepenbeleid en mainstreaming zijn complementair.[4] Een sociale dimensie wordt dus vaak enkel vertaald naar een armoedeproblematiek en inclusie van kansarmen terwijl het gendermainstreamingsaspect meestal vergeten wordt.

2.3.12. Woningen beter benutten en duurzame en betaalbare huisvesting garanderen voor iedereen

Er moet meer aandacht gaan naar het wegwerken van discriminaties op de woonmarkt (federale huurwet, privé-eigenaars)waardoor bijvoorbeeld alleenstaande ouders met kinderen, jongeren, … zich nog moeilijk een degelijke huisvesting kunnen veroorloven.

Daarnaast moeten prioritair middelen beschikbaar worden gesteld om gratis energieaudits aan te bieden en investeringen te doen om de energiefactuur van kwetsbare gezinnen te doen dalen.

We missen maatregelen die duurzame en betaalbare huisvesting voor iedereen zullen garanderen. In de situatieschets wordt wel een juiste analyse gemaakt, maar in de maatregelen vinden we hier zo goed als niks over terug. We denken onder andere aan de versnelde bouw van sociale woningen, het verder ontwikkelen van het aanbod van de sociale verhuurkantoren, het toekennen van huursubsidies voor mensen die al enkele jaren op de wachtlijst voor een sociale woning staan, …

Bovendien zal de maatregel op vlak van belastingsvermindering bij milieuvriendelijke investeringen voorbij gaan aan de meeste mensen in armoede; deze mensen betalen weinig tot geen belastingen en kunnen het investeringsbedrag ook niet voorschieten. Hier zullen dus andere manieren moeten gezocht worden.

Bovendien moet er bij dit soort maatregelen voor gewaakt worden dat eigenaars de huurprijs van hun woning niet zullen opdrijven na het doorvoeren van deze werken, en dat zo de milieuvriendelijke particuliere woningen enkel voor de middenklasse beschikbaar zijn.

Bijkomende maatregelen:

- *Verscherpte energiekwaliteitsnormen voor verhuurders.*
- *Via huurtoelage en reglementering van de huurprijzen kunnen prijsstijgingen worden opgevangen en blijft energie voor de huurder betaalbaar, terwijl de energierekening fors daalt.*
- *Investeringen voor verbeterde isolatie zijn ook voor verhuurders fiscaal aftrekbaar.*

2.3.13 Waarden van de sociale economie en 2.3.14 Milieu en tewerkstelling

Hier willen wij vooral een pleidooi houden om de zogenaamde buurtontwikkelingsdiensten, dit zijn sociale economie-initiatieven die met en hoofdzakelijk voor mensen in armoede werken, te stimuleren. Deze diensten hebben het langs inkomenszijde moeilijker, aangezien zij over weinig tot geen klanteninkomsten beschikken en nog vergaander investeren in het welzijn van hun werknemers. Het lijkt ons dus wel een

4 *Gelijke kansen als mainstreaming in het lokale beleid. Groot Gelijk. Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding en Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen, Brussel, 2008, p. 14*

interessante piste om het stimuleren van deze buurtontwikkelingsdiensten bij het luik milieu en tewerkstelling op te nemen. Hierdoor zou ook op vlak van milieumaatregelen een belangrijke groep mensen ook bereikt kunnen worden.

2.3.15. Milieu en migraties

Deze actie wil een visie uitwerken over de verbanden tussen milieu en milieuvluchtelingen. Het is uiteraard belangrijk voor België om hierover een standpunt te hebben en voorbereid te zijn op huidige en toekomstige migratiebewegingen. Het lijkt ons echter relevanter om dergelijke migratiebewegingen op internationaal vlak te analyseren, een werk dat trouwens reeds gebeurt in allerhande internationale instanties en ngo's. België kan hierop inspelen door deze problematiek te integreren in haar vluchtelingenbeleid, wat inderdaad een nuttige actie voor dit VOPDO kan zijn. Daarnaast is het echter prioritair dat maatregelen geformuleerd worden om de problemen aan de bron aan te pakken en dus de milieudegradatie en de uitputting van natuurlijke hulpbronnen in het zuiden tegen te gaan.

2.3.16. Rekening houden met armoede bij de communicatie

Overheidscommunicatie dient zeker rekening te houden met kansengroepen zoals armen en andere achtergestelde doelgroepen.

Maar een groot facet dat hier ontbreekt, is de communicatie over armoede naar mensen die niet in armoede leven. Een groot probleem is immers de negatieve beeldvorming die er nog steeds leeft over mensen in armoede. Duurzame ontwikkeling betekent dat er ook in het creëren van een juiste beeldvorming over mensen in armoede geïnvesteerd wordt. Dit kan via communicatiecampagnes (bv. www.17oktober.be), maar ook via vorming (bv. www.armoede-in-zicht.be). Momenteel wordt hier door de overheid te weinig in geïnvesteerd.

Communicatie moet genderbewust zijn: onze communicatie (o.a. taal en taalgebruik) heeft zich eeuwenlang gevormd vanuit het mannelijk perspectief. Hoewel de maatschappelijke realiteit op dit moment niet meer voornamelijk door mannen gedomineerd wordt, geeft het taalgebruik (en de beeldvorming) deze veranderde situatie niet weer. Op alle niveaus draagt taal een mannelijk perspectief uit, zonder dat lezers dit bewust ervaren. In het kader van genderlinguïstiek en genderneutrale beeldvorming zijn er nochtans alternatieven om de vele rolmogelijkheden van individuen, mannen en vrouwen, in communicatie (o.a. taal en beeldvorming) te reflecteren. Zodat ook vrouwen zichtbaar worden in teksten, zodat ook vrouwen zich aangesproken voelen, zodat ook de positie van vrouwen en mannen in de maatschappij zichtbaar wordt.[5]

- *Bij de interventie van ervaringsdeskundigen (maatregel 1) zien we graag vermeld dat dit in tandem gebeurt met een anders-opgeleide. We vinden het immers belangrijk dat er voldoende ondersteuning is voor de ervaringsdeskundige, zodat zijn/haar expertise maximaal kan ingezet worden en dat er voldoende gedragenheid gecreëerd wordt voor het werk van de ervaringsdeskundige.*

- *Bij maatregel 2 zou het interessant zijn dat de expert dit ook in tandem met een ervaringsdeskundige uitvoert.*

- *Experts over de digitale kloof (maatregel 3) zullen aangeven dat het opzetten van een website niet de beste manier is om mensen in armoede te bereiken. Hiervoor dient immers eerste de digitale kloof zelf aangepakt te worden, ondermeer door het investeren in opleiding, goedkopere internettarieven, …*

- *Bij maatregel 4 mag het niet enkel gaan over het vermijden dat boodschappen slecht begrepen worden, maar zal het voornamelijk ook moeten gaan over het bereiken van mensen in armoede met deze communicatie.*

- *De communicatie genderbewust maken.*

5 *I. Plichart en H. Van Den Bulk, Vooronderzoek naar de gender dimensie in Klare Taal: Onderzoeksrapport. Antwerpen: Centrum voor Vrouwenstudies, 2006, p. 33. In dezelfde studie worden interessante tips (aanbevelingen) gegeven inzake genderbewuste taal en beeldvorming (pp. 82-87).*

2.3.17 Streven naar een inclusief en multidisciplinair armoedebeleid

Met betrekking tot het NAP zie hierboven.

We stellen voor om samen te werken met de Gemeenschappen. Dit omdat kinderarmoede uitdrukkelijk als aan te pakken probleem wordt vermeld. Dit is een thema waar alvast de Vlaamse overheid ook mee bezig is.

We pleiten heel sterk voor de betrokkenheid van de doelgroep via het Belgisch Netwerk Armoedebestrijding binnen de op te richten subwerkgroep Armoedebeleid. Maatregelen op vlak van armoedebestrijding worden immers best afgestemd met de mensen zelf om te voorkomen dat maatregelen opnieuw net niet aan degenen toekomen waarvoor ze bedoeld zijn. Mensen in armoede weten bovendien ook heel goed waar nu net de knelpunten in de praktijk zitten.

Via dit Belgisch Netwerk, dat lid is van het European Anti Poverty Network, kan ook input naar het Europees beleid ingebracht worden vanuit de doelgroep.

G. Uitdagingen inzake armoede en duurzame ontwikkeling op wereldvlak

Zoals in het eerste hoofdstuk reeds vermeld moet er aan dit plan een hoofdstuk toegevoegd worden betreffende de globale dimensie van duurzame ontwikkeling. Temeer daar in de analyse verwezen wordt naar de thema's van de Europese strategie duurzame ontwikkeling, waarbij dit internationale thema uiteindelijk is weggevallen bij het formuleren van concrete acties. In dit hoofdstuk moeten acties opgenomen worden betreffende coherentie, internationaal beleid, internationale handel en internationale samenwerking.

Internationale samenwerking

Een basisvereiste voor een duurzame ontwikkeling is het wegwerken van armoede en de toegang tot en het recht op water en voedsel, wat ook de basis is van de millenniumdoelstellingen. De Belgische regering moet actief meewerken aan het behalen van de Millenniumdoelstellingen. In de eerste plaats door meer en betere ontwikkelingssamenwerking te garanderen.

- België moet in 2010 de 0,7%-norm halen met echte, voorspelbare, langetermijnhulp.
- Naast en bovenop de 0,7% moet België de schuld van lage-inkomenslanden volledig kwijtschelden.

Een coherent buitenland beleid

De huidige voedselcrisis geeft aan dat de huidige handelspraktijken, het promoten van exportlandbouw en het laten varen van regionaal georganiseerd landbouwbeleid niet de juiste manier van handelen is. Door de wereldomvattende keuze voor vrijhandel en exportproductie worden lokale landbouwproducenten en -producten in het Zuiden van de markt geduwd. De klimaatverandering zorgt er bovendien voor dat dezelfde mensen door steeds vaker voorkomende extreme weersomstandigheden niet kunnen voldoen in hun primaire behoeften wegens gebrek aan drinkbaar water en vernielde oogsten.

Zowel in de promotie van de vrijhandel en het beletten van regionale landbouwontwikkeling als in het veroorzaken van de opwarming van de aarde hebben de rijke landen, waaronder België, een verpletterende verantwoordelijkheid.

Een duurzaam landbouw en voedingsbeleid, een duurzaam handelsbeleid, een duurzaam ontwikkelingsbeleid en een klimaatbeleid dat duurzame ontwikkeling in de ontwikkelingslanden mogelijk maakt veronderstellen een coherentie in het beleid dat niet kan stoelen op louter sectoriele maatregelen.

Om duurzame ontwikkeling te bevorderen moeten de acties van de verschillende beleidsdomeinen geïntegreerd worden. Het erkennen van de noodzaak van een landbouwbeleid en van een solidair

klimaatbeleid op internationale fora zonder iets te veranderen binnen het handelsbeleid, het eigen landbouwbeleid, de ontwikkelingssamenwerking en het klimaatbeleid is op zijn minstens incoherent te noemen.

- *België moet er voor zorgen dat er een coherent beleid gevoerd wordt, het beleid op landbouw, handel of klimaat mag het beleid op ontwikkelingssamenwerking niet tegenwerken, integendeel het zou het moeten versterken.*

Klimaatbeleid en het zuiden

Ontwikkelingslanden zullen het hardst getroffen worden door de gevolgen van de klimaatverandering. Vooreerst, omdat de meeste ontwikkelingslanden in regio's liggen die vatbaar zijn voor droogtes, overstromingen, orkanen, etc. Daarnaast hebben ontwikkelingslanden minder mogelijkheden om zich aan te passen aan de gevolgen van de klimaatverandering. Ze hebben onvoldoende financiële middelen en technologische kennis om zich voor te bereiden op natuurrampen en andere gevolgen van de opwarming van de aarde. Vooral de minst ontwikkelde landen en de kleine eilandstaten zijn uiterst kwetsbaar. Adaptatiemaatregelen moeten die kwetsbaarheid tegengaan. Het gaat hier bijvoorbeeld om aanpassing van plantvariëteiten, irrigatiewerken, bebossing om erosie tegen te gaan, enz. Bijzondere aandacht moet daarbij gaan naar een meer geïntegreerd beheer van water. De opwarming van de aarde heeft immers een belangrijke impact op de hydrologische cyclus, met een sterke toename van extreme omstandigheden (lange droogtes, toename regenintensiteit met overstromingen tot gevolg, stijging zeewaterniveau, vermindering grondwaterreserves e.d.).

Gezien hun historische verantwoordelijkheid in de globale klimaatproblematiek hebben industrielanden niet alleen de morele plicht om zelf ambitieuze reductiedoelstelling te realiseren, maar ook om ontwikkelingslanden te ondersteunen om zich aan te passen aan de gevolgen van de opwarming van de aarde. Daarnaast moeten industrielanden ontwikkelingslanden ondersteunen in hun keuze voor een koolstofarme en duurzame ontwikkeling en het vermijden van ontbossing en bosdegradatie. Hiervoor moeten door de Belgische overheid voldoende financiële middelen en technologie ter beschikking gesteld worden en moet capaciteitsopbouw gestimuleerd worden.

Ook België mag zijn verantwoordelijkheid in deze globale problematiek niet ontlopen en moet op de internationale fora mee aan de kar trekken van een ambitieus klimaatbeleid en deze ambitie ook waarmaken in zijn eigen (ontwikkelings)beleid. Actie 2.3.6 van het VOPDO vermeld dat België zal voorzien in de behoeften van de ontwikkelingslanden, waarbij enkel wordt verwezen naar een overleg tussen verschillende overheidsdiensten. Een effectief beleidsdomeinoverschrijdend politiek overleg is cruciaal, maar gezien de urgentie van de internationale klimaatproblematiek moet deze actie concreet worden ingevuld met volgende maatregelen:

- *De Belgische overheid moet additionele middelen vrijmaken voor de financiering van de noden van ontwikkelingslanden, bovenop de reeds beloofde ontwikkelingsgelden. Er moet tevens gezocht worden naar innovatieve bronnen voor financiering van adaptatie en mitigatie.*

- *Er moeten menselijke, financiële en institutionele middelen vrijgemaakt worden om klimaat te integreren in de Belgische ontwikkelingssamenwerking. Er is dringend nood capaciteitsopbouw binnen de Belgische administratie, zowel bij de ambtenaren die in Brussel gestationeerd zijn, als de mensen die in de partnerlanden werken.*

- *Ook in de dialoog met partnerlanden moet klimaat op de agenda gezet worden, opdat deze dimensie geïntegreerd zou worden in de nationale plannen en strategieën (Poverty Reduction Strategy Papers, National Adaptation Plans of Action, National Sustainable Development Strategies). In de contacten met de partnerlanden moet ook extra aandacht gaan naar capaciteitsopbouw omtrent adaptatie.*

- *Ontwikkelingsprojecten moeten dusdanig worden ontworpen dat ze koolstofarm en "climate proof" zijn. Reeds van bij de planning moet rekening gehouden worden met impact van het project op de klimaatverandering of met de impact van het klimaat op het project. Als prioritaire sector moet de landbouwsector hierbij aan bod komen, gezien de enorme impact van de klimaatverandering op landbouw en voedselzekerheid[6].*

- *Externe kredieten moeten voldoen aan duurzaamheidscriteria. We bevelen hierbij aan om kredieten te kopen die gecertificeerd zijn met Gold Standard (zie www.cdmgoldstandard.org)*

Een duurzame landbouw in Noord en Zuid als middel tegen armoede en honger.

De verbetering van de sociaal-economische (o.m. het agrarische inkomen) en ecologische condities in een context van duurzame landbouw is een belangrijke stap naar voedselzekerheid en het bereiken van de verscheidene Millenniumdoelstellingen (MD's): de vermindering van de armoede en de honger (MD1), gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen (MD3) en de verbetering van het milieu (MD7). Die doelstellingen zijn een taak van alle overheden, zowel uit Noord als Zuid (MD8). Daarom stellen we volgende acties voor:

België moet het Zuiden steunen om armoede en honger te bestrijden door middel van kleinschalige duurzame landbouw. België kan haar bilaterale en multilaterale budgetten voor landbouw optrekken tot vijftien procent, inclusief beleidsondersteuning van de nationale ministeries van landbouw en directe steun aan landbouworganisaties in ontwikkelingslanden.

- *België moet investeren in kleinschalige duurzame landbouw in het Zuiden.*

Landbouw in het zuiden moet eerst de bevolking voeden en niet via export de economie van het Noorden ondersteunen. België moet ervoor pleiten dat internationale instellingen zoals WTO, IMF en Wereldbank een beleid voeren dat het recht op voedsel ondersteunt, en dus het recht op reguleren van landbouwmarkten niet ondermijnt. Het principe van voedselsoevereiniteit moet geïntegreerd worden in nationale en internationale beleidsplannen.

- *België moet op het Internationale vlak pleiten voor een landbouw die eerst de lokale bevolking voedt en het milieu beschermt.*

- *Er mag niet geïnvesteerd worden in projecten die geen rekening houden met het recht op voedsel of met negatieve gevolgen voor het milieu.*

Lokale en regionale markten laten een kortere keten toe, zijn vaak cultuureigen en veel meer gericht op voedselproductie en consumptie. Landen moeten de nodige beleidsruimte krijgen om een beleid te kunnen voeren dat gericht is op voedselsoevereiniteit. Dat houdt in dat ze tot een akkoord komen over de gewenste combinatie tussen voedselproductie, -invoer en –uitvoer in het ruimtelijke kader (nationaal, regionaal) dat daarvoor het meest gepast is.

- *De Belgische overheid moet lokale en regionale markten stimuleren.*

Duurzame internationale handel

Zoals reeds aangegeven in het vorige Federaal Plan inzake Duurzame Ontwikkeling (2004-2008) "wordt de roep om het opnemen van verantwoordelijkheid en het afleggen van alle actoren, maar vooral van ondernemingen, steeds luider". Nochtans is Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen – na het ontwikkelen van een referentiekader gedurende de vorige beleidsperiode – niet langer expliciet opgenomen in het voorliggende Plan inzake Duurzaam Ondernemen. In de huidige geglobaliseerde economie kent ondernemen steeds meer een internationale dimensie. Het inkomen van miljoenen mensen in ontwikkelingslanden hangt af van internationale aankopers. Bedrijven zijn dus mee verantwoordelijk voor het bestrijden van elke vorm van uitbuiting in hun

6 *Oxfam Briefing Paper, "Climate Alarm- Disasters increase as climate change bites", Oxfam International, November 2007.*

toeleveringsketens. Zij zijn belangrijke spelers op de markt en kunnen een groot verschil maken als zij begrijpen wat hun impact is op wereldvlak en hoe zij die kunnen verbeteren. Wij vragen dan ook dat bedrijven meer aandacht hebben voor de impact van hun aankopen en investeringen in het Zuiden.

Vrijwillige initiatieven die we onder de noemer Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen plaatsen mogen de rol van de overheid niet vervangen als beschermer van maatschappelijke belangen. De federale overheid moet hierin een proactieve rol spelen en moet op nationaal en Europees niveau naar een institutioneel kader streven waarbinnen Belgische / Europese bedrijven handel drijven (o.a. de concentratie en aankoopmacht van de Europese distributiesector op producenten in het Zuiden)

Veel van de problemen van kleine producenten van landbouwgrondstoffen in het Zuiden verwijzen rechtstreeks naar onderhandelingen die plaatsvinden in intergouvernementele organisaties en de Europese Unie. Bij deze onderhandelingen zijn de producenten uit het Zuiden niet vertegenwoordigd. Zij hebben geen dure lobbykantoren en kunnen er niet altijd op rekenen dat hun verkozen afgevaardigden hun belangen verdedigen. Vaak slagen ze er zelfs niet in om in het land zelf hun stem te laten wegen op het beleid. Ze hebben immers niet de financiële en personele capaciteiten en geen machtig netwerk van gelijkgezinden om te overleggen en standpunten te bepalen. Of ze zijn niet overtuigd dat de lokale regering het beste met hen voor heeft.

Bijkomende maatregelen:

- *prioriteit maken van de ondersteuning van netwerking en onderhandelingscapaciteit in het Zuiden. België moet er op toezien dat binnen intergouvernementele organisaties deze prioriteiten gesteld worden.*

- *pleiten bij de Europese Commissie om binnen de fondsen van 'Aid for Trade' en 'Advancing African Agriculture' ruimte te voorzien om de producenten zelf aan het woord te laten en hun visie hierop te geven. Een deel van deze fondsen moet gaan naar netwerking en onderhandelingscapaciteit.*

Achtergestelde producenten moeten niet alleen in staat zijn om netwerken te vormen om samen standpunten te bepalen en kennis uit te wisselen, ook moeten zij als volwaardige gesprekspartner aanvaard worden. Het is van het grootste belang dat vertegenwoordigers van landen en intergouvernementele organisaties de producenten als volwaardige gesprekspartners zien en inspanningen doen om hun mening over concrete beleidsbeslissingen te vragen.

Bijkomende maatregelen:

- *actief vertegenwoordigers van producenten uitnodigen zodat ze hun visie kunnen geven op beleidsbeslissingen.*

- *actief aanwezig zijn op fora en vergaderingen waar achtergestelde producenten samenkomen om te overleggen en standpunten te bepalen.*

De beste manier om de stem van achtergestelde producenten te verankeren, is hen een vaste plaats te geven aan de gesprekstafel in internationale organen zoals WTO, ICO (International Coffee Organization) en ICCO (International Cocoa Organization). Dit kan door landen aan te duiden als spreekbuis voor de belangen van kleine producenten, door adviesorganen waarin netwerken van producenten zetelen, door het organiseren van een structurele dialoog met het middenveld uit het Zuiden. Zo bestaat er binnen de Internationale Cacao Organisatie een adviserend orgaan voor de industrie, maar is van een adviserend orgaan voor de lokale producent (nog) geen sprake.

Bijkomende maatregelen:

- *de inspanningen die de overheid levert op het vlak van mijnbouwgrondstoffen moet uitgebreid worden naar landbouwgrondstoffen.*

- *De federale overheid moet ervoor ijveren dat er binnen de grondstofakkoorden een structurele verankering komt van de stem van achtergestelde producenten.*

TOT SLOT

Als de politiek wérkelijk belang hecht aan Duurzame Ontwikkeling dan zal het meer middelen moeten vrijmaken voor de implementatie ervan. De minimale budgetten die er zijn voor maximale ambities staan niet in verhouding. Een daadkrachtige minister, een capabele administratie, voldoende budget en politieke zichtbaarheid kunnen instaan voor de opvolging van een Federaal duurzaamheidsbeleid. Laten we niet alleen de toekomst omarmen (=titel van de VOPDO), laten we eerst een duurzame toekomst maken en garanderen. Anders zal de boom die we omarmen een holle stam blijken te zijn ….